МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ФАКУЛЬТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ

Кафедра бізнес - адміністрування і менеджменту зовнішньоекономічної діяльності

Кваліфікаційна робота магістра

на тему: «Організація управління запасами промислового підприємства в умовах воєнного часу»

Виконав: студент 2 курсу, групи 8.0732-ба
спеціальності 073 Менеджмент
освітньої програми Бізнес-адміністрування
Обелець Є.К.
Керівник:зав. кафедри бізнес-адміністрування і менеджменту зовнішньоекономічної діяльності, доктор наук державного управління, проф.
Бікулов Д.Т.
Рецензент:проф.кафедри бізнес-адміністрування і менеджменту зовнішньоекономічної діяльності, доктор економічних наук, професор
Маркова С.В.

Запоріжжя – 2023

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет менеджменту
Кафедра бізнес-адміністрування і менеджменту зовнішньоекономічної діяльності
Освітньо-кваліфікаційний рівень магістр
Спеціальність 073 Менеджмент
Освітня програма Бізнес-адміністрування

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри _____
Д.Т. Бікулов
«____» _____2023 року

З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРА

Обелець Єгор Костянтинович

1. Тема роботи «Організація управління запасами промислового підприємства в умовах воєнного часу»

керівник роботи: Бікулов Д.Т., зав. кафедри бізнес-адміністрування і менеджменту зовнішньоекономічної діяльності, доктор наук державного управління, проф.

затверджені наказом ЗНУ від 15.06.2023 року № 887-с

2. Строк подання студентом роботи 23.11.2023 р.

3. Вихідні дані до роботи навчальні посібники, монографії, періодичні та аналітичні вітчизняні та зарубіжні матеріали, фінансова звітність підприємства, інтернет ресурси

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити)
1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ЗАПАСАМИ
2. ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ НОВИХ ФОРМ УПРАВЛІННЯ ЗАПАСАМИ
3. ВПРОВАДЖЕННЯ НОВИХ ФОРМ МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛІ

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень) _____

5 таблиць

6 рисунків

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
1	Бікулов Д.Т.		
2	Бікулов Д.Т.		
3	Бікулов Д.Т.		

7. Дата видачі завдання 10.06.2023 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Затвердження теми кваліфікаційної роботи у наукового керівника.	10.06.2023	
2.	Затвердження змісту роботи.	11.06.2023	
3.	Огляд літератури за темою кваліфікаційної роботи.	12.06.23-16.06.23	
4.	Розробка чернетки І розділу кваліфікаційної роботи.	17.06.23-23.06.23	
5.	Написання І розділу кваліфікаційної роботи.	24.06.23-27.06.23	
6.	Збір розрахунково-аналітичного матеріалу за темою.	28.06.23-25.07.23	
7.	Розробка чернетки ІІ розділу	26.07.23-29.08.23	
8.	Написання ІІ розділу кваліфікаційної роботи.	30.08.23-06.09.23	
9.	Розробка чернетки ІІІ розділу кваліфікаційної роботи.	07.09.23-14.09.23	
10.	Написання ІІІ розділу кваліфікаційної роботи.	15.09.23-29.10.23	
11.	Оформлення кваліфікаційної роботи згідно вимог.	30.10.23-02.11.23	
12.	Попередній захист кваліфікаційної роботи.	09.11.2023	
13.	Проходження нормоконтролю.	09.11.23-22.11.23	
14.	Подання кваліфікаційної роботи на кафедру.	23.11.2023	
15.	Захист кваліфікаційної роботи.	грудень 2023	

Студент _____ Є.К. Обелець
(підпис) (ініціали та прізвище)

Керівник роботи _____ Д.Т. Бікулов
(підпис) (ініціали та прізвище)

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер _____ Т.М. Магомедова
(підпис) (ініціали та прізвище)

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота магістра «Організація управління запасами промислового підприємства в умовах воєнного часу»: 60 стор, 3 розділи, 5 рис., 6 табл, без додатків.

Актуальність теми кваліфікаційної роботи «Організація експорту в умовах обмеженої логістики» зумовлена фактичним станом транспортної блокади українського експорту та імпорту в умовах повномасштабної військової агресії Росії проти народу України та наслідками такої блокади для вітчизняних підприємств експортерів та імпортерів та споживачів-громадян. Мета написання кваліфікаційної роботи – розробити оптимальну схему міжнародних закупівель з урахуванням обмежень в логістиці.

Об’єкт дослідження – умови експорту товарів та послуг в Україні державними та приватними організаціями. Предмет – технології розширення ринку в Україні. В роботі розглядається теоретичний апарат міжнародної торгівлі, зокрема поняття експорт за формальними правилами із забезпеченням принципів прозорості та відкритості, економності, змагальності та відповідності потребам. Відзначається, що поєднання цих вимог запасів є складним процесом, що потребує нормативного удосконалення, визначається сучасний стан системи експорту в Україні в державному та корпоративному секторах, переваги та недоліки формалізованих підходів та використання он-лайн платформ для роботи. Аналізується сучасний стан запасів та соціальної сфери та проблеми в реалізації контрактів, вплив логістики на імпорт та експорт та динаміку ситуації. Визначено, що неформальна процедура хоча й підвищує потенційні можливості розпорядників кошті, проте затримує час, пропонується низка рішень для подолання проблем логістики в сфері зовнішньої торгівлі.

ЗАПАСИ, ІМПОРТ, ЛОГІСТИКА, ТОВАРИ, СКЛАД, СТАТИСТИКА

ABSTRACT

Master's qualification work "Organization of export in conditions of limited logistics": 60 pages, 3 chapters, 5 figures, 6 tables, without appendices.

The relevance of the topic of the qualification work "Organization of exports in conditions of limited logistics" is due to the actual state of the transport blockade of Ukrainian exports and imports in the conditions of full-scale military aggression of Russia against the people of Ukraine and the consequences of such a blockade for domestic enterprises of exporters and importers and consumer-citizens. The purpose of writing the qualification paper is to develop an optimal scheme for international purchases taking into account the limitations in logistics.

The object of the study is the conditions of export of goods and services in Ukraine by state and private organizations. The subject is public procurement technologies in Ukraine. The paper examines the theoretical apparatus of international trade, in particular the concept of "tender" - a publicly conducted procurement procedure according to formal rules, ensuring the principles of transparency and openness, economy, competitiveness and meeting needs. It is noted that the combination of these requirements is a complex process that requires regulatory improvement, the current state of the procurement system in Ukraine in the public and corporate sectors, the advantages and disadvantages of formalized approaches and the use of online platforms for work is determined. The current state of the economy and social sphere and problems in the implementation of contracts, the impact of logistics on import and export, and the dynamics of the situation are analyzed. It was determined that the non-formal procedure, although it increases the potential capabilities of fund managers, delays time, a number of solutions are proposed to overcome logistics problems in the field of foreign trade.

EXPORT, RESTRICTIONS, LOGISTICS, GOODS, PROFIT, STATISTICS

ЗМІСТ

ВСТУП…….8
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНИЙ РОЗГЛЯД ПРОБЛЕМИ…10
1.1. Понятійно-категоріальний апарат сфери дослідження……..10
1.2. Аналіз теорії та практики сфери дослідження……17
1.3. Практика та методи удосконалень……21
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ ПОТОЧНОГО СТАНУ СПРАВ ОБЛАСТІ ДОСЛІДЖЕННЯ……..25
2.1. Організаційно-економічна характеристика об’єкта дослідження……25
2.2. Аналіз зовнішнього середовища діяльності об’єкта……..31
2.3. Виявлення проблем в діяльності об’єкта…….44
РОЗДІЛ 3 УДОСКОНААЛЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ОБ’ЄКТА В СФЕРІ ДОСЛІДЖЕННЯ……...……50
3.1. Напрями та технологія удосконалення діяльності фірми……..50
3.2. Концептуальні основи адаптації в кризовому середовищі……58
ВИСНОВКИ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ…….60
ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ……63

ВСТУП

Актуальність теми кваліфікаційної роботи «Організація управління запасами промислового підприємства в умовах воєнного часу» зумовлена фактичним станом війни транспортної блокади українського імпорту сировини і матеріалів в умовах широкомасштабної військової агресії проти народу України та наслідками логістичної блокади для вітчизняних підприємств імпортерів продукції та споживачів товарів – фірм та громадян.

Мета кваліфікаційної роботи – розробити оптимальну схему імпорту сировини формування запасів з урахуванням обмежень в логістиці забезпечення.

Для досягнення поставленої мети було реалізовано наступні завдання для їх реалізації в кваліфікаційній дипломній роботі магістра:

- узагальнити понятійно-категоріальний апарат імпорту в сфері міжнародних зв'язків;
- проаналізувати поточний стан справ в сфері зовнішньоекономічної діяльності в Україні в умовах війни;
- знайти найбільш проблемні місця в системі імпорту сировини і експорту продукції та запропонувати способи їх подоланні в системі.

Об'єкт дослідження – стан імпорту та система міжнародних зв'язків постачання сировини, товарів та послуг в Україні фірмами та міжнародними організаціями.

Предмет – кризова ситуація на ринку імпортних операцій міжнародної зовнішньоекономічної діяльності в Україні.

В першому розділі кваліфікаційної роботи розглядається теоретичний апарат матеріально-технічного забезпечення, зокрема поняття імпорту - проведена процедура ввезення з-за кордону за формальними митними правилами

із забезпеченням принципів прозорості та відкритості, економності, конкуренції змагальності та відповідності потребам клієнта. Відзначається, що поєднання цих вимог доволі складним процесом, що потребує інституціонального удосконалення.

В другому розділі визначається сучасний стан експортно-імопртної діяльності в Україні в державному та корпоративному секторах, переваги та недоліки формалізованих підходів та використання он-лайн платформ для роботи. Аналізується сучасний стан економіки та соціальної сфери та проблеми в реалізації контрактів, вплив логістики на імпорт та експорт та динаміку ситуації в умовах війни. Визначено, що формалізована процедура хоча й підвищує відповідальність контрагентів, проте затримує час угоди.

В третьому розділі та висновках пропонується низка рішень для подолання проблем в сфері імпорту та матеріально-технічного забезпечення для українських підприємств:

- переглянути та затвердити новий перелік предметів експорту, долучивши до нього необхідні для надходжень, оборони, захисту населення та відновлення інфраструктури предмети та звільнити їх від формалізованих процедур;
- визначити список російських фірм та їх прихованих філій, пов’язаних осіб та заборонити участь у поставках товарів та послуг в системі міжнародних експортних операцій;
- дипломатичним шляхом розповсюджувати інформацію щодо можливостей українських замовників та посилювати вплив проти транспортних обмежень на західних кордонах України.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ТА МЕТОДОЛОГІЯ УПРАВЛІННЯ ЗАПАСАМИ

1.1. Теорія та показники імпортної діяльності фірми

У січні-червні Євросоюз імпортував з Росії 2,92 млн тонн металопродукції. Основна частка імпорту припадає на напівфабрикати – 62,1% від загального обсягу поставок. У січні-червні 2023 року Євросоюз скоротив імпорт металургійної продукції з Росії на 47% порівняно з аналогічним періодом 2022 року – до 2,92 млн тонн. Витрати на імпорт російської продукції європейським споживачам склали €1,51 млрд, знизившись на 44,6% г/г. Про це свідчать дані Євростату. Основна частка імпорту припадає на сталеві напівфабрикати – 62,1% від загального обсягу поставок металургійної сировини (залізна руда, чавун, феросплави, напівфабрикати, металобрухт). Поставки такої продукції з Росії до Євросоюзу в січні-червні скоротилися на 31% порівняно з аналогічним періодом 2022 року – до 1,81 млн тон. Найбільше сталевих напівфабрикатів російського виробництва було відправлено до Бельгії – 786,4 тис. тонн, та Італії – 429 тис. тонн. Поставки залізної руди з Росії до ЄС у січні-червні скоротилися на 84,3% г/г – до 309,8 тис. тонн. Імпорт чавуну склав 755,9 тис. тонн, що на 4,5% більше р/р, феросплавів – 22,9 тис. тонн (-77,5% р/р), металобрухту – 17,5 тис. тонн (-76,8% р/р). Серед основних споживачів цієї російської продукції ГМК за перше півріччя 2023 року були:

- залізна руда – Словаччина – 163,5 тис. тонн (-64,7% р/р);

- чавун – Італія – 636,6 тис. тонн (+5,8% р/р);

- феросплави – Нідерланди – 26,2 тис. тонн (-74,3 р/р);

- металобрухт – Литва – 15,3 тис. тонн (-10,4% р/р).

Наприкінці червня 2023 року ЄС скоротив імпорт металургійної сировини з Росії на 50,7% порівняно з тим же місяцем 2022 року та на 59,5% м/м – до 450,9 тис. тонн. Витрати на імпорт знизилися на 68,5% в порівнянні з минулим роком і на 65,9% в порівнянні з попереднім місяцем – до 239,6 млн євро

Імпорт напівфабрикатів знизився на 24,8% р/р і 11,5% м/м – до 291,4 тис. тонн, залізної руди – на 94,7% р/р і 77,7% м/м, до 5,4 тис. тонн, чавуну. – збільшився на 91,8% р/р і знизився на 41,8% м/м, до 148,9 тис. тонн. Імпорт російських феросплавів зріс на 47,9% р/р, але впав на 50,4% м/м, до 2,6 тис. тонн, а металобрухт впав на 50,7% р/р і 59,5% м/м, до 2,65 тис. тонн.

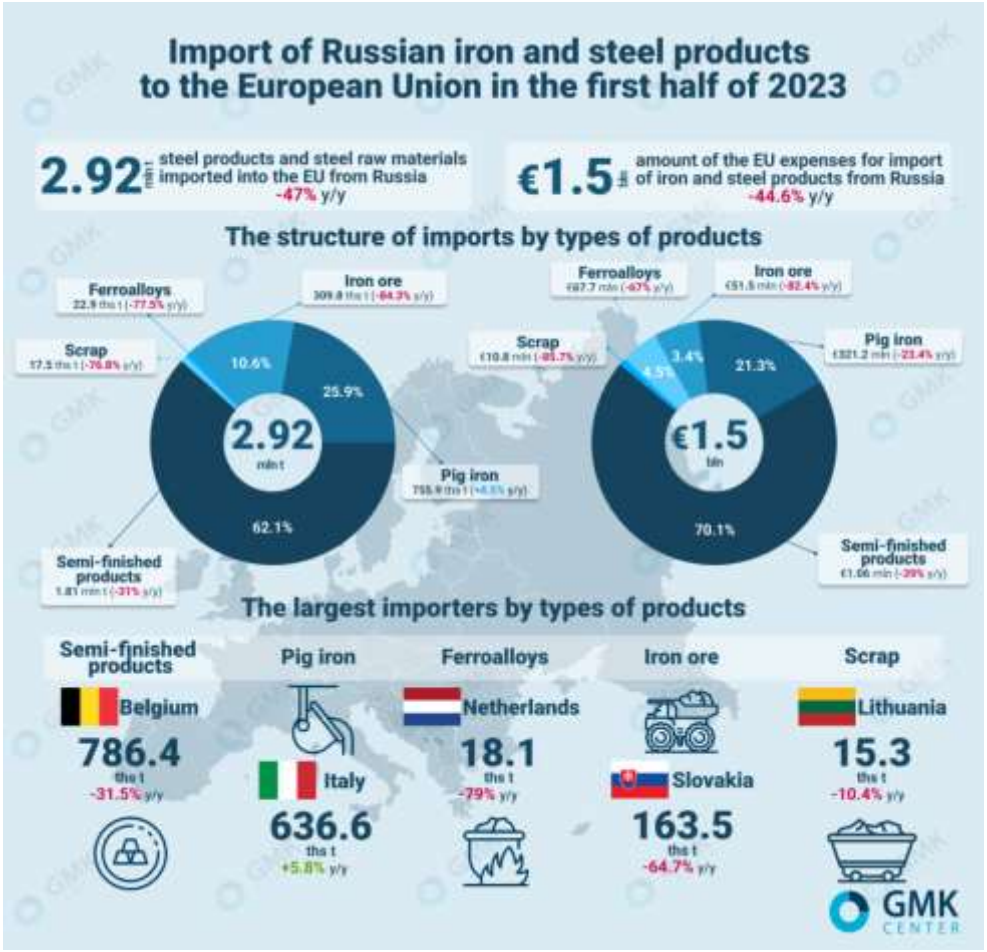

Рис.1.2. Розподіл ринку по продуктам

Незважаючи на введені проти Росії санкції, гірничо-металургійний комплекс РФ продовжує отримувати значні прибутки від експорту продукції до Євросоюзу. Хоча показники суттєво знизилися порівняно з 2022 роком, зокрема торік експорт склав 7,92 млн тонн на €3,87 млрд, поставки все одно залишаються на високому рівні.

Незважаючи на санкції, Росія все ще має лазівки, які дозволяють їй експортувати сталь до країн ЄС. Про це наголосив гендиректор Групи Метінвест Юрій Риженков в інтерв'ю італійському виданню Corriere della Sera. З одного боку, сталеливарна промисловість Російської Федерації опинилася в складній ситуації з точки зору частки ринку. Зокрема, у жовтні 2022 року ЄС запровадив восьмий пакет санкцій проти Росії, зокрема заборону на постачання металопродукції до ЄС. Однак він передбачає дворічну відстрочку для російських виробників на постачання напівфабрикатів до ЄС. Європейські імпортери, які купують російські напівфабрикати за низькими цінами, мають перевагу перед іншими виробниками в Євросоюзі, які відмовляються від продукції з РФ.

Через 11 місяців після початку повномасштабної війни в Україні, згідно з дослідженням GMK Center, проти російської сталеливарної промисловості було введено низку санкцій, що ускладнило її експорт. Проте підходи до обмежень з боку великих економік відрізняються. Політика санкцій США, наприклад, передбачає мінімальні заборони, але американські покупці уникають товарів російського походження. Євросоюз залишив можливість торгівлі сировиною з РФ і відклав обмеження на напівфабрикати. Великобританія пішла шляхом введення імпортних мит.

Нещодавно в рамках 11-го пакету санкцій проти Росії країни ЄСобговорять пропозицію Єврокомісії щодо захисних заходів щодо імпорту сталі до ЄС. Потім ЄС проголосує за заходи, спрямовані на обмеження імпорту сталі з третіх країн до ЄС до липня 2021 року.

Обмеження на імпорт сталі до ЄС стали відповіддю на подібні заходи, ухвалені адміністрацією Трампа в березні 2018 року. Європейська комісія застосувала перший набір захисних заходів у липні 2018 року, щоб захистити

європейську металургійну промисловість від торговельного відхилення від США. Тимчасові заходи були розроблені як глобальна тарифна квота. Це означає, що 25% мита на імпорт сталі застосовуються, як тільки ЄС перевищить консервативні попередньо визначені обсяги імпорту сталі.

Переглянуті захисні заходи тепер означатимуть, що обсяги імпорту на кожну категорію сталі збільшуватимуться лише на 5% щороку до 2021 року. Обсяги імпорту встановлюватимуться на основі змішаної системи глобальних та окремих країн тарифних квот.

1.2. Імпорт сталі – сучасний стан ситуації

Генеральний директор WindEurope Джайлз Діксон сказав: «Це добре, що Комісія обрала щорічне збільшення обсягів імпорту сталі. Але 5% — це дуже мало: ми очікуємо, що в 2019 році попит на сталь лише для морських вітроелектростанцій зросте на 36%. Ніхто не зацікавлений, щоб доступ до обсягів сталі перетворився на боротьбу за сировину з іншими секторами, за якими ми всі гонімося. місця в музичних кріслах. Не в останню чергу, коли наш власний сектор має обов'язкові цілі ЄС щодо відновлюваних джерел енергії, яких ми маємо допомогти досягти.

«Якщо нам доведеться платити тарифи на імпорт нашої сталі, ціна вітрової енергії зросте. Сталь становить більше половини матеріалу, який використовується у виробництві вітрових турбін. Тарифи можуть збільшити вартість турбін на 18%. Це компенсувало б скорочення витрат, яких ми досягли за останні роки. А це означає, що досягнення цілі ЄС у 32% відновлюваної енергії до 2030 року коштуватиме суспільству більше, ніж необхідно. І це поставило б європейських виробників турбін у невигідне становище перед китайськими конкурентами, які постачають вітчизняну сталь за набагато нижчими цінами. Ми закликаємо європейські країни та Комісію домовитися про вищу річну ставку збільшення нетарифних обсягів, ніж запропоновані 5%, коли вони голосуватимуть».

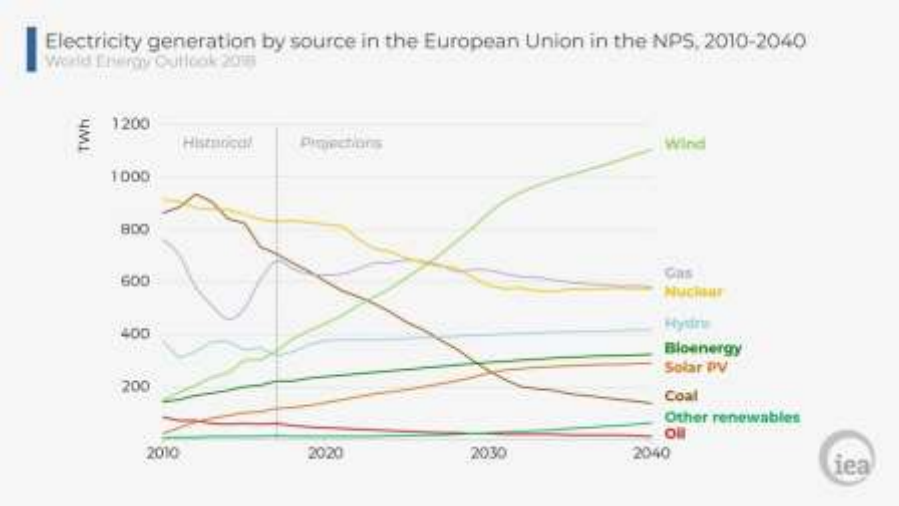

Рис.1.2. Динаміка ринку

Звіт надає дані та аналіз для того, щоб керувати прийняттям чітких рішень під час енергетичного переходу в Європі. Енергетичний перехід передбачає безпрецедентну зміну способів взаємодії ринків, мереж, технологій і політики. Звіт PowerFacts Europe містить огляд усіх відповідних даних, необхідних для розуміння цього процесу. Він зосереджений на шести ключових сферах, поєднуючи традиційну «енергетичну трилему» – безпеку постачання, стійкість і доступність – з трьома новими сферами, які стають ключовими для енергетичного переходу: споживачі, розвиток інфраструктури та кіберфізична мережа.

Діксон привітав звіт як важливий внесок. Зокрема, він зазначив, що дані, викладені у звіті, підтверджують аргумент на користь електрифікації енергетичного комплексу Європи на основі відновлюваних джерел енергії, як зазначено в нещодавньому звіті WindEurope Breaking new ground. Викиди CO2 в електроенергії стрімко падають, а це означає, що електрифікація наших джерел енергії може зіграти важливу роль у декарбонізації нашої енергетичної системи.

Діксон сказав, що звіт чітко показує, що балансуючі резерви поступово закуповуються ближче до реального часу. З 2016 по 2017 рік обсяги законтрактованих балансуючих запасів зросли з 3,75 ТВт до 4,56 ТВт. Але ця тенденція все ще надто повільна – все ще занадто багато довгострокових закупівель різних продуктів регулювання частоти. З цього приводу Діксон

запропонував, щоб у майбутніх звітах також містилася частка відновлюваних джерел енергії на балансуючих ринках.

Діксон рекомендував, щоб у майбутніх звітах ENTSO-E було сказано більше про витрати на механізми винагороди за пропускну спроможність і про те, що TSO роблять для стимулювання ринкової передиспетчеризації перевантаження. Він також сказав, що нам потрібна додаткова інформація про реагування на попит, що є вирішальним для будь-якої оцінки адекватності системи. У поточному звіті є дані лише для 4 країн.

Діксон подякував ENTSO-E за платформу прозорості, яка дозволяє WindEurope публікувати щоденні дані про вітри за допомогою інструменту Wind Power Numbers Daily. Як приклад як типу даних, які WindEurope може зібрати, так і рівня вітру, який зараз проникає в енергетичний баланс, він навів цифру минулого четверга для Німеччини: 738 ГВт-год забезпечили 46% частки вітру в енергетичному балансі Німеччини. Успішна реалізація енергетичного переходу призведе до зростання таких цифр у Європі в найближчі роки.

Європа вже давно очолює глобальну боротьбу зі зміною клімату. Зараз Європа розглядає свою стратегію декарбонізації до 2050 року. Це включає шляхи до нульового чистого викиду парникових газів (ПГ) у 2050 році.

Такий перехід являє собою величезний виклик, але це також чудова можливість для європейської економіки. Електрифікація на основі відновлюваних джерел енергії є ключем до декарбонізації енергетичної системи Європи. Якщо політики ЄС зроблять чіткий вибір для електрифікації на основі відновлюваних джерел енергії, Європа матиме ключ до успішної стратегії декарбонізації, забезпечуючи при цьому свою конкурентоспроможність у ключових технологіях пом’якшення клімату. У цьому процесі Європа зробить свою енергетичну систему більш стійкою, різко зменшивши залежність від імпорту викопного палива, покращивши рівень життя європейців за рахунок обмеження забруднення повітря та скорочення рахунків за електроенергію для громадян і підприємств.

У цьому звіті представлено два сценарії декарбонізації економіки ЄС:

• сценарій прискореної електрифікації, який пришвидшує дію поточної політики шляхом її бездоганного виконання; і

• сценарій, сумісний із Парижем, який забезпечить підвищення глобальної температури значно нижче 2 градусів, і, таким чином, вимагає більш амбітної політики.

У звіті також аналізуються політичні важелі, які сприятимуть електрифікації, і розглядаються проблеми, пов'язані з електрифікацією трьох секторів: промислових процесів, транспорту та будівель. Важливо те, що у звіті також висвітлюються наслідки переходу до енергетичної системи на основі відновлюваних джерел як для інфраструктури, так і для системної інтеграції.

При правильній політиці технічно та економічно можливо збільшити частку електроенергії в енергетиці з 24% сьогодні до 62% у 2050 році, 78% з яких буде надходити з відновлюваних джерел. І завдяки своїй економічній конкурентоспроможності та масштабованості, вітрова енергетика має унікальне місце, щоб зробити центральний внесок у цей перехід.

Завдяки амбітній політиці, сумісній з Парижем, частка електроенергії в Європі у споживанні енергії може сягнути 62% у 2050 році.

• Навпаки, навіть бездоганне впровадження поточної політики до 2030 року дасть лише 51% частки електроенергії у споживанні енергії до 2050 року.

• Досягнення траєкторії, сумісної з Парижем, зменшить пов'язані з енергією викиди в Європі на 90% до 2050 року.

• Навпаки, бездоганне впровадження поточної політики до 2030 року зменшить пов'язані з енергією викиди в Європі лише на 74% до 2050 року.

• Інтеграція транспорту та опалення в енергетичну систему, що базується на відновлюваних джерелах енергії, є наступним рубежем, який сформує майбутнє енергетичної системи Європи.

Електрифікація на основі відновлюваних джерел енергії приносить користь Європі

• Це призведе до декарбонізації та стимулювання європейської економіки.

• Це зменшить небезпечні забруднювачі повітря від автомобілів, промисловості та будинків.

• Це посилить енергетичну безпеку шляхом зменшення обсягів імпорту палива з іноземних держав.

• Це підвищить енергоефективність і зменшить кінцевий попит на енергію.

• Це прискорить цифровізацію, дозволяючи клієнтам контролювати свої рахунки за електроенергію.

Амбітна електрифікація доступна

• Витрати на енергію за паризьким сценарієм становитимуть 2,7% річного ВВП Європи до 2050 року, лише на 0,5 відсоткових пунктів більше, ніж за сценарієм прискореної електрифікації.

• Сценарій, сумісний із Парижем, зменшить витрати на пом’якшення наслідків зміни клімату. Ці витрати становитимуть 0,86% річного ВВП Європи. Навпаки, невиконання цього сценарію призвело б до витрат у розмірі 1,2% річного ВВП Європи.

Електрифікація на основі відновлюваних джерел зменшує споживання енергії

• Сценарій, сумісний із Парижем, означає 33% загальної економії енергії до 2050 року. Попит на енергію в промислових процесах впаде на 36%, 18% у будівлях і 46% у транспорті.

• Навпаки, сценарій прискореної електрифікації означає лише 30% загальної економії енергії до 2050 року. Попит на енергію в промислових процесах впаде на 36%, лише на 7% у будівлях і на 51% у транспорті.

Промислові процеси є ключовими для виконання Паризької угоди

• Сценарій, сумісний із Парижем, означає досягнення 86% частки електроенергії в промислових процесах до 2050 року.

• Але сценарій прискореної електрифікації забезпечить лише 62% частки електроенергії в промислових процесах до 2050 року.

• Сценарій, сумісний із Паризьким сценарієм, скоротить викиди, пов’язані з енергетикою від промислових процесів, на 88% до 2050 року. Але сценарій прискореної електрифікації зменшить викиди лише на 70%.

• Для більш тривалих часових проміжків розробка Power-to-X забезпечить необхідну сезонну ємність для зберігання і стане важливим джерелом гнучкості.

• Управління енергетичною системою майбутнього вимагає зміни парадигми використання цифрових технологій.

Розгортання електромереж – варіант, про який не пошкодуєте

• Розвиток потужніших електромереж є передумовою будь-якого шляху електрифікації та декарбонізації в Європі.

• До 2050 року Європі знадобиться 12 000 ГВт-км/рік нових ліній електропередач.

• Значний розвиток технологій постійного струму та ліній електропередач низького напруги стимулюватиме розширення.

Металургійний сектор складається з широкого спектру видів діяльності, від первинного виробництва сталі на великих металургійних заводах до виробництва сучасних компонентів на основі сталі для спеціалізованих застосувань. Вона постачає ключові матеріали та компоненти по всьому ланцюжку постачання для багатьох інших секторів, включаючи будівництво, автомобільну, енергетичну, залізничну, оборонну, аерокосмічну та пакувальну.

1.3. Джерела методології дослідження

Європейські структурні та інвестиційні фонди (ESIF)

Два фонди ESIF, які мають найбільше значення для сталеливарної галузі, це Європейський фонд регіонального розвитку (ЄФРР) і Європейський соціальний фонд (ЄСФ). ЄФРР не можна використовувати для прямих інвестицій у великі металургійні компанії, але він може бути актуальним для сталеливарної промисловості через його здатність стимулювати місцеву економіку через інвестиції в інновації або МСП.

Рішення щодо фінансування ухвалюються Органом управління (в Англії – DCLG; в Уельсі – урядом Уельсу) в рамках Операційної програми, погодженої з Європейською Комісією.

ESF також є грантовою схемою, яка спрямована на працевлаштування, навички та соціальну інтеграцію. Це головний інструмент Європи для підтримки робочих місць, допомоги людям отримати кращу роботу та забезпечення справедливіших можливостей працевлаштування для всіх громадян ЄС. ESF потенційно може зіграти допоміжну роль щодо сталі, оскільки його можна використовувати для перенавчання місцевих працівників або допомоги їм у пошуку іншої роботи чи самозайнятості.

Він фінансує проекти, які допомагають людям повернутися до роботи або вдосконалити свої професійні навички, і тому потенційно може бути використаний для підтримки перенавчання осіб, які постраждали від змін у металургійній промисловості. .

У рамках переговорів щодо модернізації інструментів торгового захисту Великобританія підтримала збереження «Правила меншого мита» (LDR), яке обмежує тарифи, які можуть бути накладені на демпінгову продукцію, до маржі шкоди – замість використання демпінгової маржі, де це є вище, ніж маржа травми. Це означає, що шкоду, завдану виробникам сталі, можна усунути без непропорційного впливу на кінцевих користувачів.

Система захисту торгівлі ЄС здійснюється відповідно до Угод СОТ про антидемпінг і субсидії. Правила та практика захисту торгівлі ЄС включають низку додаткових функцій, які не вимагаються правилами СОТ, але які забезпечують більш економічно збалансований підхід до захисту торгівлі, зокрема використання перевірки суспільних інтересів і правила меншого мита.

Торговельні домовленості СОТ для країн ЄС і країн, що не входять до ЄС. Угоди Світової організації торгівлі є основним джерелом міжнародних правил торгівлі між Великобританією/іншими державами-членами та країнами, що не входять до ЄС. Найвідоміші з цих угод — Генеральна угода про тарифи та

торгівлю та Генеральна угода про торгівлю послугами — охоплюють тарифи (імпортні мита) на товари та доступ на ринок послуг.

Існує більше 20 угод СОТ, учасником яких є ЄС, які охоплюють, серед іншого, правила походження, технічні бар'єри в торгівлі, антидемпінг, субсидії, врегулювання суперечок і державні закупівлі. Окрім угод СОТ, ЄС уклав низку угод, таких як угоди про вільну торгівлю, угоди про асоціацію та угоди про економічне партнерство, які містять додаткові правила, що регулюють торгівлю між сторонами угоди.

Було прийнято законодавство ЄС, яке реалізує «внутрішні» (тобто в межах ЄС) зобов'язання та/або процедури, яких необхідно дотримуватися стосовно цих міжнародних угод. Це законодавство включає правила, що передбачають правила щодо спільних митних тарифів (2658/87), антидемпінг (1225/2009), антисубсидії (597/2009) і торговельні бар'єри (3286/94).

ЄС не запроваджує тарифи найбільшого сприяння (тобто вони дорівнюють нулю) на всі напівфабрикати та готову сталеву продукцію.18 Однак картина більш різноманітна щодо кінцевих товарів, у які переробляється сталева продукція, і деякі з них матиме ненульові тарифи ННС.

На доступ до ринку ЄС для деяких країн, що не входять до ЄС, також впливають угоди про вільну торгівлю, які ЄС уклав з вибраними третіми країнами. Будь-які товари, імпортовані відповідно до тарифних преференцій, передбачених Угодою про вільну торгівлю, ймовірно, повинні відповідати преференційним правилам походження. Тарифи захисту торгівлі накладаються на імпорт, якщо це доречно, щоб боротися з недобросовісною торгівлею.

Правила ЄС про державну допомогу визначають спосіб, яким держави-члени можуть підтримувати економічну діяльність. Це не обмежується грантами чи субсидованими позиками та може включати продаж землі за ціною нижче ринкової або особливі податкові переваги. Стаття 107 передбачає загальну заборону на надання державної допомоги, а Договір, а також різні Рамкові положення та Керівні принципи передбачають винятки для видів допомоги, які можна вважати сумісними з єдиним ринком.

Чотири тести допомоги:

1) Допомога надається державою або за рахунок державних ресурсів.

2) Він надає перевагу певним підприємствам або виробництву певних товарів.

3) Це спотворює або загрожує спотворити конкуренцію.

4) Це впливає на торгівлю між державами-членами.

Було прийнято законодавство ЄС, яке реалізує «внутрішні» (тобто в межах ЄС) зобов’язання та/або процедури, яких необхідно дотримуватися стосовно цих міжнародних угод. Це законодавство включає правила, що передбачають правила щодо спільних митних тарифів (2658/87), антидемпінг (1225/2009), антисубсидії (597/2009) і торговельні бар'єри (3286/94).

ЄС не запроваджує тарифи найбільшого сприяння (тобто вони дорівнюють нулю) на всі напівфабрикати та готову сталеву продукцію.18 Однак картина більш різноманітна щодо кінцевих товарів, у які переробляється сталева продукція, і деякі з них матиме ненульові тарифи ННС.

На доступ до ринку ЄС для деяких країн, що не входять до ЄС, також впливають угоди про вільну торгівлю, які ЄС уклав з вибраними третіми країнами. Будь-які товари, імпортовані відповідно до тарифних преференцій, передбачених Угодою про вільну торгівлю, ймовірно, повинні відповідати преференційним правилам походження. Тарифи захисту торгівлі накладаються на імпорт, якщо це доречно, щоб боротися з недобросовісною торгівлею.

Правила ЄС про державну допомогу визначають спосіб, яким держави-члени можуть підтримувати економічну діяльність. Це не обмежується грантами чи субсидованими позиками та може включати продаж землі за ціною нижче ринкової або особливі податкові переваги. Стаття 107 передбачає загальну заборону на надання державної допомоги, а Договір, а також різні Рамкові положення та Керівні принципи передбачають винятки для видів допомоги, які можна вважати сумісними з єдиним ринком.

Допомога, на яку поширюється положення про блокове звільнення, є «попередньо схваленою», але про неї все одно необхідно повідомити Комісію. Будь-яка інша допомога повинна бути повідомлена та індивідуально схвалена Комісією, перш ніж її можна буде надати, оскільки лише Комісія може вирішити, чи допомога є сумісною.

Допомога, яка вважається несумісною з Договором, має бути повернута від бенефіціара з відсотками.

Існують конкретні та більш суворі правила державної допомоги, які застосовуються до сталеливарного сектору, які забороняють надавати цьому сектору допомогу на відновлення та реструктуризацію та регіональну допомогу. Однак вони дозволяють надання допомоги на навчання, дослідження та розробки та захист навколишнього середовища відповідно до Регламенту про загальні групові виключення.

Схеми допомоги, які компенсують або звільняють енергоємні галузі від витрат на енергетичну політику, також стосуються сталеливарної промисловості. Ці схеми повідомляються та затверджуються окремо Комісією і загалом мають відповідати Керівним принципам екологічної та енергетичної допомоги (EEAG).

Згідно з правилами EEAG, Уряд Великобританії подав попереднє повідомлення про державну допомогу в жовтні 2014 року, повідомив про це в листопаді 2015 року та отримав схвалення державної допомоги в грудні 2015 року. Це дає дозвіл HMG на виплату компенсації енергоємним галузям Великобританії, включаючи сталеливарну промисловість , або в деяких випадках звільнити їх від впливу політики щодо енергетики та зміни клімату на витрати на електроенергію. Перші компенсаційні виплати після оформлення державної допомоги були здійснені на початку 2016 року.

У статтях 28-37 Договору про функціонування Європейського Союзу (ДФЄС) викладено положення Договору про вільний рух товарів, включаючи створення Митного Союзу. Цього було досягнуто шляхом створення Митного союзу в рамках ЄС і запобігання державам-членам введення митних зборів або формальностей щодо товарів, імпортованих з інших держав-членів. Крім того, ці

правила не дозволяють державам-членам накладати обмеження на кількість імпорту та експорту певного товару (наприклад, квоти або заборона на імпорт чи експорт).

Ця законодавча база також запобігає нетарифним бар'єрам, які можуть обмежувати імпорт та експорт менш прямими способами, наприклад, шляхом застосування стандартів продукції та правил, які на практиці включають продаж товарів з однієї держави-члена в іншу. Винятком є випадки, коли ці обмеження можуть бути виправдані певними підставами. Законодавчу базу було створено шляхом встановлення загального набору правил щодо продукції, які в багатьох випадках підкріплені добровільними стандартами.

Для товарів, на які не поширюються ці правила та стандарти, розроблено принцип позаємного визнання (за яким, якщо товари були законно виготовлені та продані в одній державі-члені, інша держава-член не може вимагати від них відповідності додатковим правилам продукції. Нарешті, товари, імпортовані з іншими державними членами, необхідно розглядати так само, як товари, вироблені в країні.

Директива про промислові викиди (2010) зобов'язує держави-члени ЄС контролювати та зменшувати вплив промислових викидів на навколишнє середовище, виключно з великими промисловими підприємствами, такими як металургійні підприємства у Великобританії. У підсумку відступу частини сталеварного сектору мають до червня 2020 року – додаткові чотири роки – для виконання вимог щодо викидів.

Система торгівлі викидами ЄС (EU ETS): схема обмеження викидів парникових газів, яка вимагає від операторів важкої промисловості, електроенергетики та авіаційних перевезень щороку повертати квоти, еквівалентні їх викидам. На сектори, які охоплюють EU ETS, припадає понад 50 відсотків скорочених викидів, більшість для досягнення цілей Сполученого Королівства між 2013 і 2020 роками. Поточні рамки діють до 2020 року, і тривають переговори щодо рамок на 2021-2030 роки. Металургійні комбінати

підпадають під ЄС ETS і на них вплинуть на майбутні відносини Великої Британії зі схемою.

Існуючі рамки для сприяння торгівлі між країнами в цьому секторі

Домовленості, описані в цьому розділі, є прикладами існуючих домовленостей між країнами. Їх не слід сприймати як варіанти, які розглядає уряд щодо майбутніх економічних відносин між Великобританією та ЄС. Уряд ясно дав зрозуміти, що він прагне прагматичних та інноваційних рішень щодо питань, пов'язаних із майбутнім глибоким та особливим партнерством, якого ми хочемо з ЄС.

У міжнародних угодах є багато механізмів спрощення митних процедур. До них належать угоди ЄС із рядом третіх країн, таких як Канада, Корея та Швейцарія. Ці угоди відрізняються глибиною та обсягом запропонованих митних спрощень. Приклади митних полегшень включають: спрощення митних процедур, попереднє електронне подання та обробку інформації до фізичного прибуття товарів, а також взаємне визнання перевірок і документів, що засвідчують відповідність правилам інших сторін.

За відсутності угоди про преференційну торгівлю товари, імпортовані до ЄС із країн, що не входять до ЄС, мають сплачувати мито. Тарифи — мита, що стягуються з імпортних товарів. Відповідно до режиму найбільшого сприяння СОТ (MFN), тарифний план країни має бути узгодженим для всіх країн, з якими вона торгує, за винятком тих, з якими існує угода про преференційну торгівлю. Тарифні ставки режиму ННС в ЄС змінюються залежно від товару.69. Як зазначено вище, ЄС запроваджує 0-відсоткові тарифи режиму найбільшого сприяння (MFN) на всі напівфабрикати та готову сталеву продукцію.9 Однак картина більш різноманітна щодо кінцевих товарів, у які переробляється сталева продукція, і деяких вони мають ненульові тарифи ННС. Просте середнє значення мита, що застосовується в режимі ННС, в ЄС становить 2 відсотки для всіх металів і мінералів і 4,3 відсотка для транспортного обладнання.

РОЗДІЛ 2
ТАРИФНІ МЕХАНІЗМИ ПІДТРИМКИ АБО РУЙНУВАННЯ БІЗНЕСУ

2.1. Тарифи для захисту вільної торгівлі

Тарифи також можна використовувати для захисту торгівлі. Це включає в себе тимчасове підвищення тарифних ставок для обмеження імпорту певних товарів, які, як вважається, завдають шкоди внутрішньому виробництву через «демпінг» третьою країною за цінами, нижчими від нормальних. Наприклад, у 2016 році ЄС визначив, що сталь з Китаю експортується до ЄС за ціною, нижчою від ринкової. ЄС застосував 74-відсотковий тариф на цю китайську сталь, щоб гарантувати, що виробники ЄС зможуть залишатися конкурентоспроможними. Тарифи також можуть бути встановлені як компенсаційні мита для компенсації впливу субсидій, наданих виробникам товарів у країні-експортері.

ЄС містить правила визначення походження в усіх своїх угодах про вільну торгівлю, які є обмеженнями на походження продуктів, яких експортери повинні дотримуватися, щоб отримати тарифні преференції. Ці правила, як правило, відображають ланцюжки постачання як ЄС, так і його партнера у зоні вільної торгівлі. Багато домовленостей щодо правил походження в ЄС базуються на Регіональній конвенції про Пан-Євро-Середземноморські преференційні правила походження, яка містить положення, що дозволяють виробникам розглядати контент із деяких третіх країн так, ніби він походить із їхньої власної країни. Кілька домовленостей спрямовані на зменшення адміністративних вимог, пов’язаних із сертифікацією походження, включаючи систему зареєстрованих експортерів ЄС (REX), яка дозволяє підприємствам реєструватися для самостійної сертифікації походження за допомогою онлайн-системи, уникаючи паперових сертифікатів.

Після початку війни Євросоюз почав вводити економічні санкції проти Росії. Серед секторів, які постраждали від санкцій, був металургійний комплекс. Оскільки російські сталеливарні компанії були традиційними постачальниками на європейський ринок, санкції були введені цілеспрямовано, щоб не завдати шкоди економіці ЄС. GMK Center вирішив простежити історію санкцій і зрозуміти, наскільки вони виявилися ефективними.

Запровадження санкцій проти російської металургії складалося з кількох етапів. Обмеження були запроваджені у 2022-2023 роках у рамках кількох перших пакетів санкцій, а також 8-го та 11-го пакетів.

Практично від початку повномасштабної агресії РФ проти України ЄС заборонив імпорт готової сталевої продукції (гаряче- та холоднокатаного листового прокату, сортового прокату, деяких видів зварних і безшовних труб) російського походження та напівфабрикатів. готова продукція під кодами ТН ЗЕД 72-73, за винятком сировини, зокрема чавуну, феросплавів, брухту, залізної руди. З жовтня 2022 року ЄС також заборонив імпорт із третіх країн сталевої продукції, виготовленої з російського чавуну та сталі під вищевказаними кодами.

У рамках восьмого пакету санкцій ЄС розширив раніше введені обмеження на імпорт металопродукції, продовживши заборону на імпорт металопродукції з третіх країн, якщо вона виготовлена з російської сталі.

Восьмий пакет санкцій набув чинності 30 вересня 2023 року, за винятком напівфабрикатів – квадратної заготовки та слябів, для яких передбачені окремі терміни. Імпорт квадратної заготовки заборонено з 1 квітня 2024 року, а слябів – з 1 жовтня 2024 року. Водночас на перехідний період (до повної заборони поставок) введено імпортні квоти.

Квотування квадратних заготовок передбачає поступове скорочення імпорту з Росії: у першому квотному періоді (07.10.2022 – 30.09.2023) – на 10,1% порівняно із середньомісячним імпортом у 2022 році, у другому періоді (10 /01.2023 – 31.12.2023) – на 37,1%, у III період (01.01.2024 – 31.03.2024) – на 64,1%. Дозволений місячний імпорт слябів буде лише на 20% меншим за фактичний

середньомісячний імпорт у 2022 році. Для порівняння, імпорт слябів у 2021 році становив 3,7 млн тонн.

У рамках 11-го пакету санкцій Євросоюз ще більше посилив обмеження на імпорт сталевих виробів. Компанії, які постачають сталеву продукцію, що потрапила під санкції, до ЄС повинні будуть додатково надати докази того, що сировина, яка використовується для виробництва, постачалася не з РФ. Ці вимоги набули чинності 30 вересня 2023 року.

Ефективність санкцій викликає сумніви.

Незважаючи на введені санкції та зниження експортної виручки, металургійна промисловість РФ продовжує отримувати відносно високі доходи від експорту до ЄС. Зокрема, у 2022 році загальний експорт становив 7,92 млн тонн на €3,87 млрд.

У січні-липні 2023 року Євросоюз скоротив імпорт сталі та сировини з Росії на 44,8% порівняно з аналогічним періодом 2022 року – до 3,24 млн тонн. Експортна виручка російських компаній скоротилася на 43,2% в річному вираженні – до €1,65 млрд.

Динаміка споживання різноманітної продукції з заліза та сталі, що постачається Росією в ЄС, показала таку динаміку:

- сталеві напівфабрикати – зниження на 40,8% р/р – до 1,92 млн тонн;
- залізної руди – зменшення на 84,9% у річному обчисленні до 322,7 тис. тонн;
- феросплавів – зменшення на 79,3% до 24,2 тис. тонн;
- брухт – падіння на 73% до 20,44 тис. тонн;
- чавун – ріст на 25,3% до 952 тис. тонн.

Рис.1.1. Структура виробництва продукції із заліза і сталі

Споживання російського чавуну зросло через те, що цей продукт не підпадає під європейські санкції. Основними споживачами російського чавуну в ЄС залишаються італійські сталеливарні заводи: у січні-липні 2023 року Росія експортувала до Італії 3,81 млн тонн чавуну (50,7% експорту). За межами ЄС основним споживачем чавуну є Туреччина, яка не вводила жодних санкцій проти Росії. За 7 місяців 2023 року Туреччина імпортувала з Росії 1,2 млн тонн чавуну. Завдяки використанню російської сировини і напівфабрикатів турецькі металурги можуть зберегти свою конкурентоспроможність на європейському ринку і навіть збільшити поставки при сприятливій ситуації.

Турецькі сталеливарні компанії у великих обсягах імпортують сляби та заготовки з Росії. Зокрема, у січні-липні Туреччина імпортувала з Росії 1,05 млн тонн (+19,8% р/р) заготовок, що становить 47% від загального імпорту за сім місяців (2,24 млн тонн). Однак заходи 11-го пакету санкцій можуть негативно позначитися на турецькому імпорті з Росії, оскільки Євросоюз ввів заборону на постачання сталевої продукції, виготовленої з російської сировини.

Санкції не забороняють повністю поставки металопродукції з Росії. Російські компанії можуть продовжувати експортувати чавун і залізну руду без обмежень. Постачання металургійних напівфабрикатів поступово

обмежуватимуть до вступу в силу повної заборони на імпорт. Таке рішення прийнято з урахуванням думки європейських прокатних заводів, які споживають російські сляби.

Крім того, російські компанії, які володіють європейськими металургійними активами (прокатними заводами), активно лобіюють вигідні для себе рішення. Наприклад, актив групи НЛМК – NLMK Belgium – наполягає на продовженні квот на імпорт слябів з Росії ще на чотири роки. Така активність пов'язана з тим, що в жовтні 2024 року закінчується імпортна квота на російські сляби в обсязі 3,74 млн тонн, після чого настане повна заборона на імпорт цих напівфабрикатів з Росії в ЄС. Цього року Росія експортувала близько 4,2 млн тонн слябів, що приблизно на 36% менше порівняно з 2022 роком. Не виключено, що до цієї акції не долучаться інші споживачі російських напівфабрикатів, зокрема італійські виробники. В даний час близько 80% імпорту слябів з Росії в ЄС припадає на постачання всередині Групи НЛМК.

Країною походження сталевої сировини є Україна. В умовах, коли треті країни (Туреччина, Китай, низка країн СНД) активно допомагають Росії обійти санкції, використовуючи «сірі» схеми та перенаправляючи імпорт, контроль за сертифікатами походження не буде ефективним.

«Будь-який виробник металопродукції здобуває сировину з різних джерел і продає продукцію на різних ринках. У результаті практично неможливо контролювати, яка сировина використовується для виробництва тієї чи іншої партії продукції. Покупець російських напівфабрикатів може наполягати на тому, що продав свою продукцію на внутрішньому ринку, а продукція, що експортувалася до ЄС, була виготовлена з іншої сировини. Тому є великі ризики, що процедура контролю за країною походження сировини буде неефективною», – зазначає головний аналітик GMK Center Андрій Тарасенко.

Санкційні перспективи туманні.

ЄС значною мірою вже вичерпав можливості посилення санкційного тиску на Росію. Є ще сфери економіки, які нечутливі до санкцій, або певні галузі, де європейцям не вигідно вводити санкції (наприклад, проти атомної енергетики).

Тому ЄС може лише посилити контроль за дотриманням уже введених торгових обмежень.

Нові санкції ЄС проти Росії (12-й пакет) можуть бути представлені вже в жовтні. Пакет імовірно включатиме заборону на імпорт російських алмазів, механізм використання прибутків від заморожених активів Центробанку Росії для допомоги Україні, а також нові кроки щодо обмеження можливості Росії обходити санкції через треті країни.

За попередньою інформацією, 12-й пакет, ймовірно, не включатиме нових санкцій проти російської металургії. Водночас асоціація європейських виробників сталі EUROFER виступає за посилення санкцій проти експорту російської металопродукції та залізорудної сировини до ЄС.

Санкції ЄС проти російської сталеливарної промисловості залишаються фрагментарними. Повністю заборонений лише імпорт готової металопродукції, а можливості поставок чавуну та залізної руди з Росії залишаються необмеженими.

ЄС також продовжує імпорт слябів і квадратної заготовки з Росії в межах встановлених квот. Ймовірно, квоти будуть продовжені, якщо європейські виробники не зможуть знайти альтернативних постачальників напівфабрикатів.

Інформації про те, що ведеться діалог про запровадження нових санкцій щодо російської сталеливарної продукції, немає, тому перспектив нових обмежень мало. Наразі залишається актуальною проблема контролю за дотриманням уже діючих санкцій, оскільки існують можливості для постачання та переробки російської продукції в третіх країнах.

Парадоксально, що зростання імпорту російського чавуну до ЄС відбувається на фоні зменшення поставок аналогічної продукції з України. У січні-липні 2023 року Україна скоротила експорт чавуну до ЄС на 13,5% порівняно з аналогічним періодом 2022 року – до 140,2 тис. тонн. При цьому російські виробники за той же період збільшили поставки в ЄС на 25,3%.

Згідно з дослідженнями GMK Center, українська металургійна продукція може поступово витіснити аналогічну російську продукцію на європейському ринку. Навіть за нинішніх умов Україна може збільшувати експорт

металопродукції на європейський ринок на $74 млн щомісяця. Цей показник відображає можливість збільшення експорту чавуну та залізної руди з урахуванням:

- виробничі потужності, які залишилися на підконтрольній Україні території;

- потреби європейських споживачів, які були захоплені російськими постачальниками (обсяг імпорту з Росії у 2022 році).

Максимальний потенціал збільшення експорту чавуну та залізної руди набагато більший (близько $230 млн щомісяця). Однак, щоб цього досягти, металургійні підприємства, що залишилися під контролем України, повинні мати можливість повернутися до довоєнного рівня виробництва. Це довгострокове питання.

Світове виробництво сталі в 2023 році скоротилося на 0,1% порівняно з 2022 роком до 1,850 млрд тонн. Про це свідчить глобальний рейтинг 71 країни-виробника сталі Всесвітньої асоціації сталі.

Загальне виробництво сталі в країнах СНД + Україна за рік зросло на 4,5% порівняно з 2022 роком – до 88,1 млн тонн. За даними World Steel, десятка найбільших країн-виробників сталі:

Китай – 1019 млн тонн (+0,0% р/р);

Бхарат – 140,2 млн т (+11,8%);

Японія – 87 млн т (-2,5%);

США – 80,7 млн т (+0,2%);

Російська Федерація – 75,8 млн тонн (+5,6%);

Південна Корея – 66,7 млн т (+1,3%);

Німеччина – 35,4 млн т (-3,9%);

Туреччина – 33,7 млн т (-4%);

Бразилія – 31,9 млн тонн (-6,5%).

Іран – 31,1 млн тонн (+1,8%).

У грудні світове виробництво сталі скоротилося на 5,3% порівняно з груднем 2022 року та на 6,7% м/м – до 135,7 млн тонн. Країни СНД + Україна збільшили виробництво сталі на 11,8% р/р і знизили на 4% м/м – до 7,1 млн тонн.

У 2023 році в Україні вироблено 6,2 млн тонн сталі, що на 0,6% менше в порівнянні з аналогічним періодом минулого року. Таким чином, країна посіла 24 місце у світовому рейтингу виробництва сталі проти 25 місця у 2022 році.

Китай – 1019 млрд тонн (+0,0% р/р);

Бхарат – 140,2 млн т (+11,8%);

Японія – 87 млн т (-2,5%);

США – 80,7 млн т (+0,2%);

Російська Федерація – 75,8 млн тонн (+5,6%);

Південна Корея – 66,7 млн т (+1,3%);

Німеччина – 35,4 млн т (-3,9%);

Туреччина – 33,7 млн т (-4%);

Бразилія – 31,9 млн тонн (-6,5%).

Іран – 31,1 млн тонн (+1,8%).

У грудні світове виробництво скоротилося на 5,3% порівняно з грудним 2022 роком та на 6,7% м/м – до 135,7 млн тонн. Країни СНД + Україна збільшили виробництво сталі на 11,8% р/р і втратили на 4% м/м – до 7,1 млн тонн.

У 2023 році в Україні вироблено 6,2 млн тонн сталі, що на 0,6% менше в порівнянні з аналогічним періодом минулого року. Таким чином, країна посіла 24 місце у світовому рейтингу виробництва сталі проти 25 місця у 2022 році.

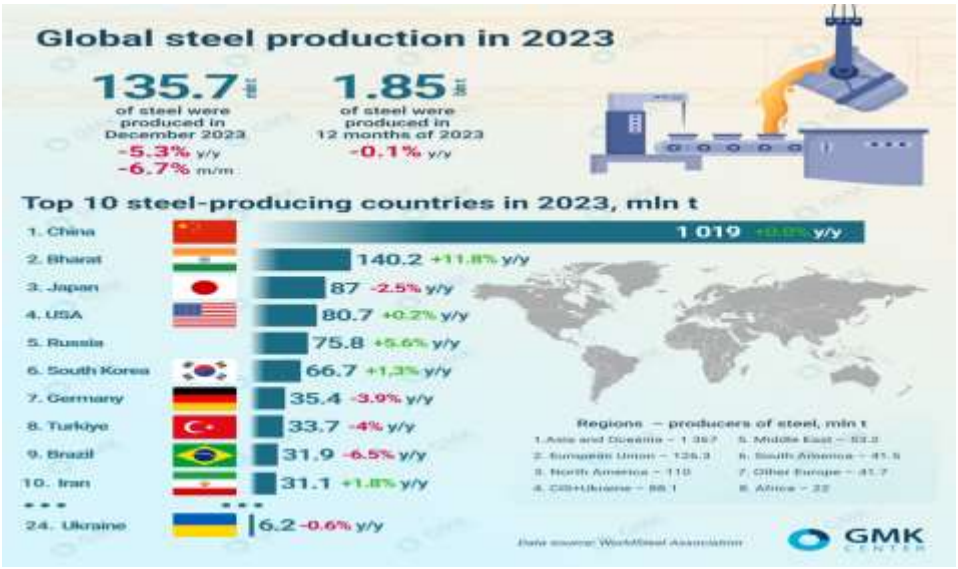

Рис.2.1 б. Світове виробництво сталі

Як повідомляв раніше GMK Center, у 2022 році світове виробництво сталі скоротилося на 4,3% порівняно з 2021 роком, до 1,831 млрд тонн. У 2022 році країни СНД + Україна скоротили загальне виробництво сталі на 20,2% р/р – до 85,2 млн тонн.

2.2. Показники українського виробництва

У 2022 році Україна скоротила виробництво сталі на 70,7% порівняно з 2021 роком – до 6,3 млн тонн. Таким чином, через війну країна опустилася на 25 місце в рейтингу світових виробників сталі за версією WorldSteel.

На початку війни багато підприємств, у тому числі металургійні, зупинили виробництво. Спочатку компанії не розуміли, як продовжувати роботу під час військових дій. Але на початку літа 2022 року підприємства почали відновлювати виробництво. Промислові підприємства поступово адаптувалися до нових умов, у

результаті бачимо деяке відновлення: якщо в березні 2022 року індекс промислового виробництва становив 46,5% р/р, то у вересні 2022 року цей показник сягнув 60,6%, а потім трохи знизився до 56,1% у грудні.

Звичайно, промислове виробництво не може повернутися на довоєнний рівень. З одного боку, деякі заводи були зруйновані та окуповані російськими військовими. З іншого боку, заблоковані морські порти обмежують потенціал збільшення промислового виробництва. Морський коридор не є повноцінною заміною довоєнної роботи портів.

Можна сказати, що промисловий сектор адаптувався до роботи під час війни, але насправді постійно виникають нові проблеми, і компаніям знову доведеться витрачати час на пошуки їх вирішення. Коливання промислових показників довіри відображають усі ці факти. Показники, опубліковані Національним банком України, показали, що промислові настрої коливалися між 49 і 51 у квітні-листопаді 2023 року. У червні, вересні та жовтні промислові очікування були досить хорошими (50,1 і 49,6 відповідно). У грудні істотно знизився індекс промислової впевненості – до 46,9. Пояснюють це блокуванням кордону з Польщею та зростанням цін на пальне.

Основний виклик у 2023 році залишився таким же, як і в 2022 році – це безпека виробничих потужностей і персоналу. В умовах війни ніхто не може бути в безпеці. Обстріли призводять до збоїв у виробництві, логістиці, життєдіяльності людей. таким, торік під обстріл потрапили дунайські порти. У 2022 році дунайські порти частково замінили чорноморські порти для експорту зерна, продукції залізу та сталі до ЄС, тому збитки дунайських портів досить болючі для української економіки.

Другий виклик пов'язаний з логістикою. Як ми вже позначили, з початку війни морські порти були заблоковані російським військовим флотом. Така ситуація призвела до збільшення термінів доставки та збільшення логістичних витрат на 3-5 разів. Пропускна здатність прикордонних залізничних переходів обмежена, тому вагони накопичуються в чергах перед кордоном. Основною проблемою є різна ширина колії в Україні та Європі (на українській залізниці

колія ширша, ніж у Європі). Пік навантаження на українську залізничну систему припав на квітень-травень 2022 року – тоді почали активно транспортувати зернові вантажі до ЄС.

Для часткової проблеми з проблемою у липні 2022 року була підписана «зернова угода», яка розблокувала експорт зерна та інших продуктів харчування з трьох українських портів: Одеса, Чорноморськ, Південний. «Зернова угода» обмежила потік зернових вантажів на залізницю, таким чином Україна запобігла повному колапсу транспортної системи.

Торік Росія вийшла із зернової угоди. Тому зерновий шлях було замінено новим коридором, яким експортували не лише зернові вантажі, а й продукцію заліза та сталі. Водночас пропускна здатність нового коридору також обмежена, а кораблі зовсім не безпечні. Крім того, у 2023 році польські перевізники почали блокування кордону з Україною, тому з’явилася нова проблема.

Очікуємо, що у 2024 році проблема логістики залишилася одним із головних викликів для промисловості. У нинішніх умовах логістика обмежує збільшення виробництва, особливо для сталеварної промисловості, яка зараз зосереджена на експорті до ЄС.

Значним викликом наприкінці 2022 – початку 2023 року стали перебої з енергопостачанням. Вони були викликані обстрілами енергетичної інфраструктури. Заводи не могли повноцінно працювати через перебої з електроенергією. Хоча з весни 2023 року не було значних перебоїв з енергопостачанням, ми розуміємо, що цю проблему не подолати. Енергосистема зазнала значних пошкоджень, які не були повністю відремонтовані. Зниження температури повітря в енергосистемах викликає дефіцит електроенергії. Здатність енергосистеми справлятися зі збільшеним попитом на енергію залежатиме від можливостей імпорту електроенергії з ЄС і наслідків російських обстрілів.

Початок війни призвів до відтоку робочої сили з України. Частина робітників була мобілізована до лав Збройних Сил України. Так, у 2022 році промислові підприємства зіткнулися з нестачею деяких спеціалістів. Цей факт обмежував можливості для відновлення виробництва. У 2024 році військове

командування планує мобілізувати в армію півмільйона осіб. Економічні наслідки такого кроку ніхто не оцінював, хоча він негативно вплине на економічну діяльність.

Особливим викликом 2023 року став вибух дамби Каховського водосховища, що призвело до перебоїв з водопостачанням деяких промислових підприємств. Деякі з них навіть були змушені скоротити або тимчасово припинити виробництво. З часом проблеми з водопостачанням вирішили.

Зараз головне – вижити. Для промисловості це означає продовження виробництва. Для уряду це означає продовження збору податків для фінансування бюджету. Тому ми бачимо збільшення податкових перевірок підприємств і ця тенденція лякає. Це не сприяє підтримці бізнесу та економіки у воєнний час та залученню нових інвестицій.

Очікується, що іноземні інвестиції будуть критично важливими для відновлення та інтеграції України в ЄС. Безумовно, сьогодні головним бар’єром для залучення іноземних інвестицій є війна. Ніхто не буде інвестувати у воюючу країну, можливо, крім військових проектів.

Також в Україні існують традиційні бар'єри, пов'язані з несприятливим інвестиційним кліматом. Наприклад, правова та судова системи не захищають належним чином право власності. Податкові та правоохоронні органи тиснуть на підприємства. Уряд постійно шукає можливості для підвищення податків. Дозвільні процедури заплутані та насичені корупцією. На жаль, ми очікуємо, що всі ці фактори збережуться після закінчення війни.

Проте до них може додатися новий чинник – питання гарантій безпеки для України. Без надійних гарантій безпеки іноземні інвестори не будуть інвестувати в Україну, розуміючи, що війна з Росією може повторитися.

Зараз український уряд намагається вирішити деякі поточні проблеми, але ми хотіли б, щоб було зроблено більше, особливо у сфері подолання логістичних обмежень, обговорення відстрочки СВАМ для України, гармонізації законодавства відповідно до угод з ЄС. Також було б непогано не підвищувати податки та не

ускладнювати дозвільні процедури під час війни. Майбутнє повоєнної України закладається сьогодні, тому настав час приймати обґрунтовані рішення.

Після початку війни виробництво сталі в Україні різко впало, але попит на сталеливарну продукцію, хоч і зменшився більш ніж удвічі, не зник. На внутрішньому ринку за низкою позицій виник дефіцит, який швидко заповнився імпортною сталеливарною продукцією, в тому числі турецькою. Але навіть після покращення ситуації з логістикою у 2023 році українські металургійні підприємства не змогли збільшити експорт до Туреччини. Загальний торговий баланс – поганий.

Загальний турецький експорт сталі в січні-листопаді 2023 року знизився на 29% р/р – до 13 млн тонн, але нашу країну ця тенденція не торкнулася. Імпорт турецької металопродукції в Україну наприкінці минулого року зріс у 2,6 рази – до 486 тис. тонн, у грошовому вираженні – у 2,1 рази, до 430 млн доларів. Зменшення показника у 2022 році склало 15,7% р/р – до 189,6 тис. тонн і на 11,7% р/р – до $206 млн відповідно.

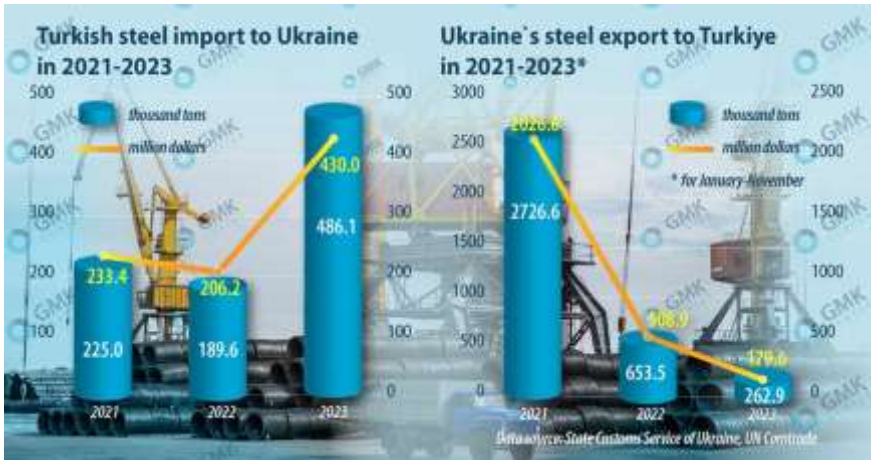

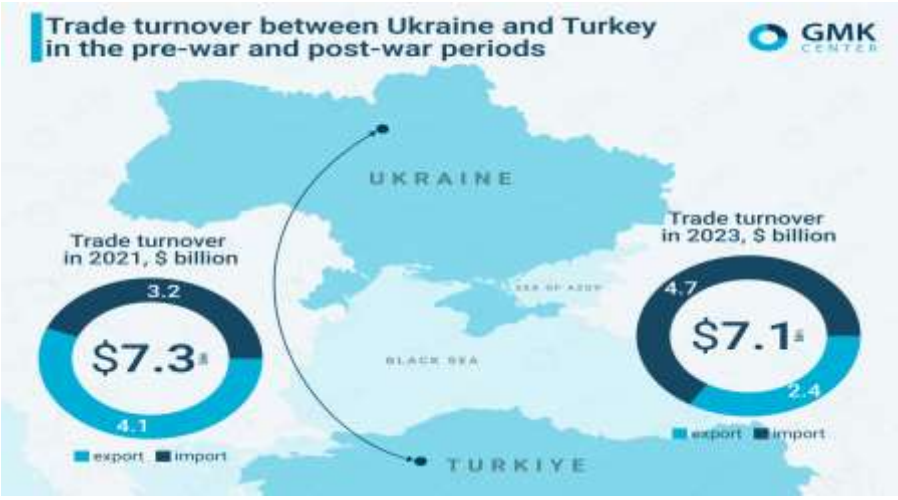
Рис.2.3. Баланс з Туречиною

У цьому огляді ми використовуємо турецькі дані для оцінки експорту української продукції заліза та сталі до Туреччини. Це пов'язано з тим, що обсяги експорту металопродукції з України до Туреччини за даними Державної митної служби України (ДМС) і Турецького статистичного управління (TUIK) відрізняються. Наприклад, за даними ДКС, український експорт чавуну до Туреччини в січні-листопаді склав 14 тис. тонн, а за даними TUIK – 109 тис. тонн. Істотно різняться дані і щодо експорту залізної руди – 3 тис. тонн проти 499 тис.

тонн. Причиною цього може бути експорт з України до Туреччини через Румунію чи інші країни як транзитний хаб.

Через війну та викликані нею труднощі український експорт металопродукції до Туреччини, за даними бази ООН Comtrade, обвалився – з 2,7 млн тонн у 2021 році до 263 тис. тонн за 11 місяців 2023 року, а в грошовому вираженні – з Від 2 до 180 мільйонів доларів. На відміну від імпорту металопродукції в Україну, який у 2023 році зріс порівняно з 2022 роком, експорт продовжив падати – у натуральному та грошовому вираженні він впав на 60-65%.

З лютого 2022 року Україна перетворилася з нетто-експортера в нетто-імпортера металопродукції щодо Туреччини. До війни Україна поставляла до Туреччини багато плоского прокату, а зараз значний обсяг цієї турецької металопродукції йде до нашої країни. У 2023 році 39% імпорту української сталі припадало на Туреччину.

2.3. Баланс між Україною та Туреччиною

Туреччина збільшує свою присутність на українському ринку.

У 2022 році через наслідки війни в Україні виник дефіцит окремих видів металопродукції, внаслідок чого турецький прокат частково заповнив порожні ніші. У період з довоєнних 2021-2023 років Туреччина збільшила поставки на український ринок таких видів металопродукції:

гарячекатаного прокату – у 48 разів, з 3,2 тис. тонн у 2021 році до 155,8 тис. тонн у 2023 році;

холоднокатаного прокату – в 7,5 раза, з 7,1 тис. тонн до 53,2 тис. тонн;

фасону – вдвічі, з 22,8 тис. тонн до 46 тис. тонн;

труби – вдвічі, з 15 тис. тонн до 29,8 тис. тонн;

прокату з покриттям – на 64%, з 84,5 тис. тонн до 138,4 тис. тонн;

прокату з легованої сталі – на 50%, з 3,4 тис. тонн до 5 тис. тонн.

Серед інших значущих видів металопродукції можна відзначити зниження імпорту турецької арматури в Україну в період 2021-2023 років на 41% – до 45,4 тис. тонн. Однак навіть ці поставки минулого року зросли на 56% порівняно з 2022 роком.

Основний обсяг імпорту металопродукції з Туреччини в Україну в 2021-2023 роках, тис. тонн

	2021	2022	2023
Hot rolled steel	3.2	38.5	155.8
Cold rolled steel	7.1	12.5	53.2
Coated rolled products	84.5	65.4	138.4
Rebar (HSN Code 7214)	77.3	29.0	45.4
Shaped products	22.8	23.2	46
Rolled alloy steel	3.4	2.8	5
Pipes	15.0	1, 1	29.8

Data source: SCS

Рис.2.3. Види предмету імморту

У 2023 році турецька сталеливарна продукція за окремими позиціями займала приблизно такі частки ринку в загальному обсязі споживання (кількість імпорту до загального споживання сталі в Україні):

фасонний прокат – 35,1%;

холоднокатана сталь – 21,7%;

гарячекатана сталь – 19,3%;

арматура – 7,2%.

Турецький імпорт сталі у 2023 році склав приблизно 40% усіх зовнішніх поставок металопродукції в Україну. За даними «Укрметалургпрому», у 2023 році імпорт зріс на 80% р/р – до 1,1 млн тонн, але його питома вага знизилася з 38,9% до 31,9% у 2022 році.

Зростання турецьких поставок металопродукції відбулося завдяки досить зручній, хоча й відносно близькій логістиці. До серпня 2023 року імпортну продукцію можна було доставляти контейнерами в українські порти на Дунаї чи в румунську Констанцу або через Болгарію та Румунію автомобільним транспортом. Останній варіант, хоч і досить віддалений, довший за часом і витратний, але виявився спрацьовуючим у порівнянні з «плаваючою» потужністю українських портів і залізниць. З осені минулого року в порти Великої Одеси вдалося доставляти великі партії турецької металопродукції.

Український експорт чавуну та сталі суттєво знизивсяюю

Рівень поставок на турецький ринок ключових позицій українського експорту металургії за період 2021-2023 рр. сильно знизився:

- залізної руди – з 1,2 млн тонн у 2021 році до 499 тис. тонн у січні-листопаді 2023 року;

- гарячекатаного прокату – з 1,17 млн. тонн до 9,5 тис. тонн;

- збір – з 877 тис. тонн до 73 тис. тонн;

- чавуну – з 295 тис. тонн до 109 тис. тонн.

Основні статті українського експорту металопродукції до Туреччини у 2021-2023 рр. (січень-листопад), тис. тонн

	2021	2022	2023*
Iron ore	1184.5	585.2	499.2
Scrap	494.1	360.5	2.2
Pig iron	295.5	158.1	109.3
Ferroalloys	138.5	37.6	52.5
Billet steel	877.6	168.6	73.5
Hot rolled steel	1173.7	235.7	1,5
Cold rolled steel	26.4	2, I	0.0
Coated rolled products	3.8	1.5	0.0
Wire rod	11.5	0.0	0.0
Alloy steel and semi-finished products	96,9	15.3	0.0
Rolled alloy steel	41.4	5.1	0.0
Seamless pipes	56.4	28.2	17.7

** – for January-November*

Рис.2.4. Номенклатура експорту металопродукції

Минулого року порівняно з довоєнним 2021 роком на ринок Туреччини повністю припинилися поставки виробів з легованої сталі, холоднокатаного прокату, катанки та сталі з покриттям. Крім того, практично повністю зник експорт брухту, хоча в довоєнному 2021 році він становив 491 тис. тонн. За українськими даними, експорту брухту до Туреччини в 2023 році не було, у базі Comtrade йдеться про поставки 2,2 тис. тонн. Водночас, за деякими даними, українські експортери брухту постачають сировину до Болгарії та Польщі, яка потім реекспортується до Туреччини. Загалом на кінець 2023 року експорт брухту з України становив 182,5 тис. тонн.

Мінімальною присутністю на турецькому ринку зберігаються українські феросплави, рівень падіння експорту яких у період 2021-2023 (січень-листопад) років склав понад 60% – з 138 тис. тонн до 52 тис. тонн. Також за цей же період істотно скоротилися поставки безшовних труб – з 56 тис. тонн до 18 тис. тонн.

Загалом за 11 місяців 2023 року імпорт сталі до Туреччини зріс на 14,8% р/р – до 17,6 млн тонн. Країна вперше з 2015 року стала нетто-імпортером прокату, особливо катанки. Водночас виробництво сталі в країні йде на спад. За даними Worldsteel, у січні-листопаді 2023 року турецькі виробники сталі виробили 30,5 млн тонн сталі, що на 6,1% менше, ніж за аналогічний період 2022 року. У річному обчисленні виробництво сталі в Туреччині в 2022 році впало на 12,9% г/г – до 35,1 млн тонн.

Наприкінці минулого року Туреччина серйозно занепокоїлася захистом внутрішнього ринку від напливу імпортної металопродукції. З 30 січня 2024 року підвищуються ставки митних зборів та додаткових зборів на окремі види гарячекатаного, холоднокатаного, нержавіючого та оцинкованого прокату. Крім того, найближчим часом можуть бути введені антидемпінгові мита на гарячекатані рулони з Китаю, Японії, Індії та РФ, щодо яких вже ведеться розслідування. Крім того, розпочато розслідування щодо захисних заходів щодо імпорту катанки з Єгипту, Малайзії та Російської Федерації. Усі ці заходи не вплинуть на поставки української продукції.

Вплив ЗВТ на торгівлю

У грудні минулого року Мінекономіки прогнозувало, що Україна і Туреччина незабаром ратифікують підписану в лютому-2022 року Угоду про зону вільної торгівлі (ЗВТ), після чого вона набуде чинності. Це може статися найближчим часом.

З початком війни баланс торгівлі товарами змінився не на користь України. У 2021 році товарообіг між Україною та Туреччиною склав понад $7 млрд, з яких український експорт – $4,1 млрд, а імпорт – $3,2 млрд. Якщо у 2023 році товарообіг між двома країнами був на рівні $7,1 млрд, то зараз наш експорт склав $2,4 млрд, а імпорт – $4,7 млрд.

Український ринок стане більш відкритим для турецької продукції. Загальна номінальна ставка експортного мита в Туреччині на українські товари в рамках ЗВТ становитиме 10%, тоді як українська – лише 0,5%.

РОЗДІЛ 3 УПРАВЛІННЯ КРИЗОЮ

3.1. Ідентифікація проблем

Передвоєнні оцінки цієї угоди для української сталеливарної промисловості не показали істотного впливу, але вона, ймовірно, розширила діапазон експорту. Раніше Україна постачала в Туреччину напівфабрикати і заготовки в режимі переробки, але через війну і падіння виробництва сталі ситуація змінилася, і наші металурги вже не зможуть постачати таку кількість продукції, як раніше.

Можливості для українського експорту металопродукції значно покращилися завдяки роботі морського коридору, але це не є суттєвою перевагою для українських металургійних компаній на тлі значного падіння виробництва після початку війни.

Протягом тривалого часу Україна і Туреччина є традиційними партнерами в торгівлі сталлю. Під час війни поставки тривали, хоча статус учасників змінився: Україна стала нетто-імпортером сталі з Туреччини. Цілком імовірно, що цей статус збережеться ще деякий час після закінчення війни. Туреччина має розвинену металургійну промисловість і може постачати продукцію, необхідну для післявоєнної відбудови.

2023 рік став ще одним роком викликів для української металургії. Компанії продовжували працювати, незважаючи на обстріли, відключення електроенергії та логістичні проблеми. Металургія була і залишається основною галуззю, яка тримає українську економіку на плаву.

Через війну масштаби економіки України значно зменшилися. Те ж саме відбулося і в металургійній промисловості, але можна сказати, що ситуація певною мірою стабілізувалася: виробництво сирої сталі та готової металопродукції у 2023 році було майже таким же, як у 2022 році. Лише виробництво чавуну впало на 6,1%, що можна пояснити втратою сталеливарних заводів в окупованому російськими військами Маріуполі. Торік виробництво чавуну на тих підприємствах, які залишилися на підконтрольній уряду території, зросло на 17,0% порівняно з 2022 роком.

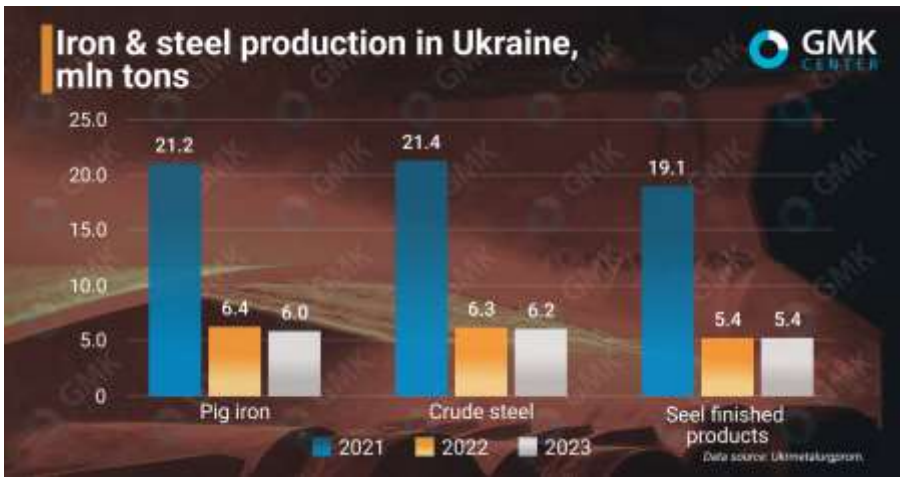

Рис.3.1. Переорієнтація проблем

Українська металургія переорієнтувалася на задоволення потреб внутрішнього ринку. У 2023 році лише половина виробленої металопродукції була експортована, що значно менше довоєнної частки експорту (близько 80%). У 2023 році українська сталеливарна промисловість також стала ще більш інтегрованою з ЄС, оскільки понад 80% експорту сталі йшло до ЄС (у 2022 році цей же показник становив 60%).

Скасування Єврокомісією імпортних квот також сприяло поглибленню зв’язків з європейськими компаніями.

«Минулого року ми отримали велику підтримку від Європейського Союзу у вигляді тимчасового призупинення всіх квот і мит. Це дозволило частково компенсувати зростання вартості логістики. Крім того, відсутність квот зараз дозволяє нам розвиватися на європейському ринку, шукати та виходити на нові ніші та більш складні продукти», — зазначив Денис Морозов, директор трубного дивізіону «Інтерпайп».

Завантаженість потужностей з виробництва чавуну та сталі становила залежно від підприємства від 20 до 70 %. У березні 2023 року «Запоріжсталь» вивела з гарячої законсервації доменну піч №2, і з того часу на підприємстві працювали 3 доменні печі з 4. За 12 місяців 2023 року комбінат виробив 2,72 млн тонн чавуну (+35,3% р. /рік), 2,47 млн тонн сталі (+65,4%) і 2,05 млн тонн готової металопродукції (+57,2%).

«АрселорМіттал Кривий Ріг» експлуатувала лише одну доменну піч із чотирьох. За перше півріччя 2023 року завод випустив 390 тис. тонн сталі, що на 56,2% менше, ніж за аналогічний період 2022 року. За наявності лише однієї доменної печі підприємство може працювати лише на 20-30% потужності.

«Каметсталь» експлуатувала дві доменні печі з трьох. За 9 місяців 2023 року завод виготовив 1,3 млн тонн чавуну (+11% р/р) і 1,5 млн тонн сталі (+17%). У 3 кварталі 2023 року виробництво чавуну скоротилося на 10% у порівнянні з кварталом через зупинку доменної печі №1 на плановий капітальний ремонт.

За 9 місяців 2023 року Інтерпайп збільшив виробництво сталі на 14,5% в річному обчисленні (до 530 тис. тонн), а виробництво труб практично не змінилося (309 тис. тонн). Зростання виробництва сталі компанія пояснила накопиченням запасів заготовок напередодні осінньо-зимового періоду, під час якого очікуються можли «Каметсталь» експлуатувала дві доменні печі з трьох. За 9 місяців 2023 року завод виготовив 1,3 млн тонн чавуну (+11% р/р) і 1,5 млн тонн сталі (+17%). У 3 кварталі 2023 року виробництво чавуну скоротилося на 10% у порівнянні з кварталом через зупинку доменної печі №1 на плановий капітальний ремонт.

За 9 місяців 2023 року Інтерпайп збільшив виробництво сталі на 14,5% в річному обчисленні (до 530 тис. тонн), а виробництво труб практично не

змінилося (309 тис. тонн). Зростання виробництва сталі компанія пояснила накопиченням запасів заготовок напередодні осінньо-зимового періоду, під час якого очікуються можливі відключення електроенергії.

Дніпровський металургійний комбінат працював лише прокатним станом, а заготовки постачала «Каметсталь». За 11 місяців 2023 року Дніпровський металургійний комбінат виготовив 100,4 тис. тонн готової металопродукції при річній потужності близько 1,1 млн тонн, тобто завантаження прокатних потужностей склала 10%.ві відключення електроенергії.

Українські металургійні підприємства розташовані поблизу лінії зіткнення, де ведуться бойові дії, тому найбільший ризик пов’язаний із наслідками обстрілів, які становлять загрозу як для виробничих фондів, так і для персоналу. Повністю нейтралізувати цей ризик наразі неможливо, і компанії продовжують працювати з урахуванням можливих заходів безпеки.

На початку минулого року серйозним викликом для металургів стали відключення електроенергії, спричинені обстрілами енергетичної інфраструктури. Відключення електроенергії суттєво обмежили роботу металургійних заводів, і це видно по показниках виробництва: у січні 2023 року виробництво сталі становило 283,9 тис. тонн, у лютому – 423,7 тис. тонн, тоді як середньомісячне виробництво сталі у 2023 році становило 500,2 тис. тонн. Крім того, аварійні відключення електроенергії призвели до підвищеного зносу обладнання, що призвело до необхідності подальших інвестицій у ремонт.

Стабілізація енергопостачання навесні 2023 року дозволила металургам збільшити завантаження потужностей. Ми не можемо повністю виключити ймовірність повторних відключень електроенергії в майбутньому, оскільки енергомережа серйозно пошкоджена і обстріли можуть повторитися. Проте український уряд прийняв певні рішення, які допоможуть мінімізувати негативні наслідки можливих відключень. Зокрема, збудовано інженерний захист розподільної електромережі, посилено ППО, розширено імпорт електроенергії. Зокрема, промислові підприємства отримали можливість укладати прямі договори

на імпорт електроенергії. Наявність таких договорів створює передумови для безперебійного електропостачання навіть у разі аварійних відключень.

Особливим викликом у червні 2023 року став підрив російськими військами дамби Каховського водосховища, через що було порушено водопостачання підприємств Кривого Рогу. «АрселорМіттал Кривий Ріг» навіть тимчасово призупинив виробництво сталі, щоб зменшити споживання води. Згодом проблему з водою вдалося вирішити, організувавши постачання з альтернативних джерел.

Логістичні обмеження залишаються найбільшою проблемою для українських сталеливарників. З початком війни морські порти не запрацювали на повну силу. З липня 2022 року по липень 2023 року діяла зернова угода, згідно з якою три українські порти (Одеса, Чорноморськ і Південний) могли відправляти судна, завантажені зерном та іншими продуктами харчування. Це дозволило певною мірою вивільнити залізничний та автомобільний транспорт для перевезення інших вантажів, у тому числі металургійної продукції.

У липні 2023 року Росія вийшла з зернової угоди, а восени Україні вдалося запустити альтернативний морський коридор, по якому почали транспортувати не лише сільгосппродукцію, а й корисні копалини та метали. Функціонування цього морського коридору пов'язане з низкою проблем і обмежень, оскільки цей шлях не є повністю безпечним і не може використовуватися для таких обсягів перевезень, як до війни.

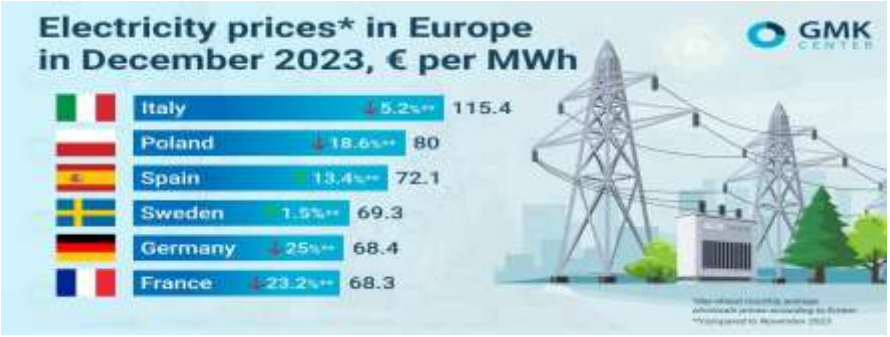
Крім того, паралельно із запуском морського коридору польські автоперевізники почали тривалу блокаду кордону, тим самим зменшивши можливість експорту продукції з України автомобільним транспортом. Обмежена пропускна здатність прикордонних залізничних пунктів пропуску також залишається слабкою стороною, створюючи черги та затримуючи рух товарів до ЄС. На нашу думку, питання логістики залишаться основним фактором, що визначатиме обсяги виробництва сталі в майбутньому.

Попри всі труднощі воєнного часу, «АрселорМіттал Кривий Ріг» розглядає можливість збільшення виробництва у 2024 році, що може здатися логічним,

оскільки завантаження потужностей підприємства нижче, ніж у «Каметсталі» та «Запоріжсталі».

«У 2024 році ми плануємо збільшити виробництво та розширити виробничі потужності за рахунок роботи двох доменних печей. Таким чином, завантаження наших виробничих потужностей зросте з 30% до 50%», — зазначив Мауро Лонгобардо, генеральний директор «АрселорМіттал Кривий Ріг». З іншого боку, в умовах невизначеності та високих військових ризиків, велика ймовірність того, що від збільшення виробництва доведеться відмовитися. На нашу думку, базовим (реалістичним) сценарієм поточного року є збереження обсягів виробництва на рівні 2023 року. Такий рівень виробництва можна зберегти з огляду на наявні матеріально-технічні обмеження та інші проблеми військового часу – це підтверджують показники виробництва за 2022 та 2023 роки. теза. Звичайно, виробництво сирої сталі також залежатиме від європейського ринку, який зараз є нашим основним напрямком експорту. Ми не очікуємо значного погіршення економіки ЄС, тому вважаємо, що попит на сталь і чавун з України залишатиметься більш-менш стабільним.

Поглиблення економічної інтеграції з ЄС спонукає українських металургів піднімати питання, пов’язані з довгостроковою перспективою, включаючи декарбонізацію сталеливарних потужностей. Звичайно, війна призупинила інвестиційні програми, але в контексті післявоєнної реконструкції зелена трансформація є основною темою для обговорення. У довгостроковій перспективі виробники сталі прагнуть відновити виробництво за допомогою новітніх екологічних технологій, щоб бути конкурентоспроможними на європейському ринку. «Якщо підсумувати інвестиції в зелену трансформацію наших українських активів – гірничо-збагачувальних комбінатів, «Каметсталі» та «Запоріжсталі», то загальна сума становить близько 9 мільярдів доларів. Це можливо, і ми плануємо це зробити після закінчення війни. Це інвестиційна програма на 5-10 років.

Незважаючи на війну, українська металургія вистояла і продовжує працювати. Металургійні підприємства продемонстрували витривалість і високу адаптивність у важкі часи. Тому є всі підстави вважати, що у 2024 році металургія збереже свою роль в українській економіці та стане основою для відновлення інфраструктури та економіки України.

В ЄС середньомісячні оптові ціни на електроенергію на добу вперед у грудні 2023 року порівняно з листопадом у більшості країн знизилися.

За словами Ембер, це були:

Італія – €115,4/МВт-год (-5,2% м/м);

Франція – 68,3 євро/МВт-год (-23,2%);

Німеччина – €68,4/МВт-год (-25%);

Іспанія – €72,1/МВт-год (+13,4%);

Польща – 80 євро/МВт-год (-18,6%);

Швеція – 69,3 євро/МВт-год (+1,5%).

У перший тиждень грудня ціни на газ в Європі впали нижче 40 євро/МВт-год, наблизившись до рівнів початку жовтня 2023 року, зазначає AleaSoft Energy Forecasting. Також знизилася вартість ф’ючерсу на CO2 (8 грудня була зареєстрована найнижча розрахункова ціна з жовтня 2022 року, €68,63/т). Ці фактори в поєднанні зі збільшенням виробництва вітрової енергії та зниженням попиту призвели до падіння цін на електроенергію майже на всіх ринках. Така ж тенденція спостерігалася і в середині місяця.

В останній тиждень 2023 року очікувалося зниження попиту на електроенергію через різдвяні свята. У Німеччині та Франції збільшення виробництва сонячної енергії сприяло зниженню цін. Навпаки, в Італії та на Піренейському півострові виробництво відновлюваної енергії впало, що призвело до підвищення цін.

В Україні середньозважена ціна електроенергії на ринку на добу наперед (РПН) у грудні 2023 року знизилася на 5,87% порівняно з попереднім місяцем – до 4101,86 грн/МВт-год (98,1 євро за курсом 41,8 грн/євро), за даними Оператора ринку.

За даними AleaSoft, минулого року середньоєвропейські ціни на електроенергію впали до рівнів 2021 року (за винятком Італії) і були переважно нижче 100 євро/МВт-год. Це було зумовлено нижчими цінами на газ і попитом на електроенергію, а також збільшенням виробництва електроенергії з відновлюваних джерел порівняно з 2022 роком.

У 2023 році середня ціна ф’ючерсів TTF на місяць уперед становила 41,4 євро/МВт-год (для порівняння, у 2022 році середня ціна становила 133,19 євро/МВт-год, а в 2021 – 48,54 євро/МВт-год).

Минулого року на ціни газу суттєво вплинули перебої з поставками з Норвегії, трудові конфлікти на австралійських підприємствах з експорту СПГ і нестабільність на Близькому Сході. Однак високий рівень європейських запасів і надмірні поставки СПГ призвели до зниження середньорічної ціни ф'ючерсів на газ TTF.

Минулий рік чітко відобразив зусилля Європи з переходу на зелену енергетику. Наприклад, Люксембург, який посів перше місце в рейтингу ЄС, виробляє 89% електроенергії з відновлюваних джерел. На другому місці опинилася Австрія (87%), на третьому – Литва (81%).

Усі основні європейські ринки електроенергії зареєстрували зростання встановленої сонячної потужності порівняно з 2022 роком. Лідером стали Нідерланди, додавши до системи 7679 МВт (+51% р/р). Однак у Німеччині та

Італії у 2023 році потужність сонячної енергії зросла менш ніж на 10% у порівнянні з минулим роком.

За даними Reuters, в останньому кварталі 2023 року європейські виробники електроенергії вперше виробили більше електроенергії з вітру, ніж з вугілля, що стало ключовою віхою для екологічних зусиль блоку. За даними Ember, у жовтні-грудні ці обсяги склали рекордні 193 ТВт-год проти 184 ТВт-год на вугільних електростанціях. Виробництво енергії вітру протягом четвертого кварталу 2023 року зросло приблизно на 20% порівняно з аналогічним періодом минулого року, незважаючи на значний спад у секторі вітрових турбін через високі витрати на оплату праці, матеріали та фінансування.

Нова політична підтримка, узгоджена європейськими законодавцями наприкінці 2023 року, включаючи фінансування для виробників турбін і скорочення термінів отримання дозволів, повинна сприяти подальшому розвитку регіональної вітрової енергетики в 2024 році.

Крім того, на конференції ООН зі зміни клімату COP28, що відбулася на початку грудня, 118 урядів пообіцяли потроїти глобальні потужності відновлюваних джерел енергії та подвоїти щорічні темпи підвищення енергоефективності до 2030 року. Пізніше президент Європейської комісії Урсула фон дер Ляєн привітала угоду як світанок. нового світу без потреби у вугіллі чи нафті.

Понад 20 урядів також підтримали декларацію COP28 щодо потроєння потужностей атомної енергетики до 2050 року, включно з Україною.

«Ядерна енергетика повертається», – прокоментував цей крок президент Франції Еммануель Макрон. Однак деякі європейські політики критикують перспективи розвитку атомної енергетики і вважають цю ставку помилкою.

У 2022 році Макрон поставив ядерну енергетику в центр прагнення своєї країни стати вуглецево-нейтральною до 2050 року, оголосивши про будівництво шести нових європейських реакторів під тиском і дослідження ще восьми. Ще на початку 2024 року міністр енергетики країни Агнес Паньє-Рунаш зазначила, що Франції потрібно більше, ніж шість нових атомних електростанцій, які зараз

плануються, і що їй також потрібно збільшити структуру відновлюваних джерел енергії.

За даними платформи AGSI, на 1 січня 2023 року середній рівень використання потужностей газосховищ в ЄС становив 86,25%, а на 8 січня – 84,27%.

Financial Times зазначає, що використання українських газосховищ допомагає Європі уникнути подальших енергетичних криз. Європейські компанії почали відбирати газ у листопаді 2023 року та прискорили процес на початку 2024 року через збільшення попиту на опалення в зимові місяці. Раніше, незважаючи на війну, вони зверталися до країни, щоб зберегти свої запаси.

На думку аналітиків, це рішення допомогло енергетичним групам і трейдерам отримати лише відносно невеликі вилучення зі сховищ ЄС, утримуючи низькі ціни на газ і полегшуючи його поповнення наступного року.

«Цієї зими Україна відіграватиме ключову роль у забезпеченні безпеки поставок газу до Центральної та Східної Європи», — зазначила Наташа Філдінг, керівник відділу ціноутворення на газ у Європі Argus Media.

Україна має більше потужностей для зберігання газу, ніж будь-яка інша країна в ЄС, оскільки вона відігравала важливу транзитну країну для російського трубопровідного газу. Сховища блоку досягли майже максимальної потужності в середині жовтня. Країна також запропонувала певні стимули, наприклад, дешеві тарифи на зберігання.

Загалом аналітики позитивно оцінюють перспективи Європи на цей опалювальний сезон. За словами оглядача Bloomberg Хав'єра Бласа, незважаючи на холодну погоду в Європі, для європейських газових трейдерів зима закінчилася. У регіоні майже половина опалювального сезону, а тепла погода поки що залишила запаси вдосталь. Навіть якщо холоди протримаються надовго, Європа споживатиме набагато менше газу, ніж звичайної зими. Через зниження попиту як з боку теплопостачання, так і промислових споживачів європейські газові сховища вичерпуються не так швидко, що призводить до зниження цін – вони впали на 45% порівняно з минулим роком.

За нинішніми тенденціями, зазначає Блас, Європа зустріне весну з наполовину заповненими підземними газосховищами, тоді як середній показник за десятиліття становить лише 35%. Однак, незважаючи на те, що європейські ціни на газ значно впали з рекордно високих значень за останні дві зими, вони залишаються значно вищими за середній показник 2010-2020 років у 20,1 євро за МВт-год.

Більшість змін до продовженого законодавства залишаються незмінними порівняно з тими, що описані в його пропозиціях щодо продовження, поданих до Світової організації торгівлі (СОТ) на початку цього місяця, включаючи чотиривідсоткову лібералізацію щоквартальних тоннажів імпорту.

Під час подання до СОТ старший аналітик MEPS Джонатан Каррутерс-Грін заявив, що зміни матимуть «великий вплив на асортимент товарів, що імпортуються до ЄС».

Згідно з переглянутими захисними заходами, викладеними в Імплементаційному регламенті Комісії (ЄС) 2023/1301, на всі країни, що розвиваються, поширюються квоти в категоріях 4B (лист з металевим покриттям), 5 (лист з органічним покриттям) і 25B (великі зварні труби).

З моменту подання до СОТ Комісія також включила зміну, згідно з якою всі країни, що розвиваються, втрачають винятки для категорії 28 (нелегований дріт).

Однак більшість країн, що розвиваються, отримали винятки з категорій 4A (лист з металевим покриттям) і 24 (інші безшовні труби).

Дослідники MEPS вважають, що зміна винятків на катанку може нарешті покласти край тривалому зниженню цін у Європі шляхом обмеження імпорту з ряду популярних країн, таких як Єгипет і Малайзія.

На Малайзію також поширюватимуться тарифні квоти (TRQ) для категорії 9 (нержавіючі холоднокатані листи та стрічки) у період 2023/24.

Один із внутрішніх консультантів MEPS сказав, що деякі учасники сталеливарного сектору побоюються, що зміни статусу Малайзії «покарають імпортерів нержавіючого холоднокатаного листа».

Вона сказала: «На даний момент це не проблема, оскільки ціни на нержавіючу сталь в ЄС нижчі за азіатські, але Малайзія була популярним місцем походження імпорту нержавіючої сталі».

Малайзії було виділено обсяг 13 172 тонни на квартал у третьому та четвертому кварталах 2023 року та 13 029 тонн на квартал у першому та другому кварталах 2024 року.

Ця зміна обмежить обсяг безмитної сталі, імпортованої до ЄС з Малайзії. Минулорічний загальний імпорт склав 73 393 тонни, що на 228,5% більше, ніж у минулому році. Це перевищить запропонований ліміт на 28,6%.

Потенційний експортний тоннаж інших країн у класифікації «інші країни» буде зменшено на суму тарифної квоти для конкретної країни, призначену Малайзії.

Комісія розширила свої захисні заходи після розслідування та консультацій, які почалися в грудні минулого року. Це було проведено в рамках оцінки можливого припинення заходу до 30 червня 2023 року, що вимагається згідно з правилами СОТ.

У своїх висновках Комісія заявила, що не погоджується з твердженнями про те, що «швидке вичерпання деяких тарифних квот» з певного походження та в певних категоріях продукції призвело б до дефіциту сталі в ЄС.

У ньому додано: «Користувачі не надали жодних доказів того, що обсяг тарифних квот (включаючи збільшені обсяги через лібералізацію, які будуть додані до тарифних квот з 1 липня 2023 року) разом із наявністю виробленої в Союзі сталі не буде достатнім для задовольнити свої потреби в світлі існуючого та прогнозованого попиту».

Комісія також припустила, що скасування захисних заходів щодо імпорту сталі може «суттєво підірвати будь-яке значуще економічне відновлення» та «зусилля сталеливарної промисловості Союзу в її процесі пристосування до більш високого рівня імпорту».

Незважаючи на уповільнення споживання сталі в ЄС, яке вплинуло на рівень використання тарифних квот, особливо в другій половині 2022 року,

Комісія підкреслила, що імпорт сталі до ЄС у 2022 році склав 31,1 мільйона тонн. Це був третій найвищий рівень імпорту в останнє десятиліття, в результаті чого частка ринку в 19% була перевищена лише в 2018 році.

Підтвердження захисних заходів щодо імпорту сталі у 2023/24 рр. було не єдиною зміною правил імпорту сталі в ЄС, оголошеною минулого тижня.

23 червня Єврокомісія привітала рішення Європейської Ради прийняти 11-й пакет санкцій проти Росії у світлі її військових дій в Україні.

У рамках пакету доповнень до санкцій, вперше запроваджених у березні 2022 року, він оголосив про введення зобов'язання для імпортерів надавати докази того, що продукція з чавуну та сталі, імпортована до ЄС із третіх країн, не містить заборонених матеріалів сталі з Росії. Зазначається, що це буде реалізовано з 30 вересня.

Крім того, посланник ЄС з питань санкцій Девід О'Салліван бере участь у роз'яснювальній роботі щодо співпраці з метою запобігання обходу санкцій ЄС проти Росії.

«У деяких країнах впроваджуються системи для моніторингу, контролю та блокування реекспорту», — йдеться в заяві, що розкриває акцію.

У ньому додається: «Аномальні, стрімкі показники торгівлі деякими дуже специфічними продуктами/країнами є вагомим доказом того, що Росія активно намагається обійти санкції».

Будь ласка, використовуйте інструменти спільного доступу, які можна знайти за допомогою кнопки «Поділитися» вгорі чи збоку статей. Копіювання статей, щоб поділитися ними з іншими, є порушенням Умов та Політики FT.com щодо авторських прав. Надішліть електронний лист на licensing@ft.com, щоб придбати додаткові права. Підписники можуть ділитися до 10 або 20 статтями на місяць, використовуючи послугу подарункових статей. Більше інформації можна знайти тут.

Європейські виробники кажуть, що Брюссель посилює кризу їх ланцюга поставок після того, як він відхилив запити на значне збільшення кількості сталі, яку вони можуть імпортувати без сплати штрафних 25-відсоткових тарифів.

Незважаючи на високі ціни на сталь на тлі обмежень у постачанні, Європейська комісія вирішила лише незначно збільшити неквотований імпорт протягом наступних 12 місяців, з 3 відсотків річного попиту до 4 відсотків. Бізнес-групи кажуть, що заводи можуть бути змушені переїхати з Європи, якщо мита не будуть скасовані найближчим часом. «Захисні тарифи» ЄС були запроваджені в 2018 році після того, як тодішній президент США Дональд Трамп ввів у багатьох країнах 25-відсоткове мито на імпорт сталі, і ЄС побоювався обвалу цін, оскільки його завалило сталлю, яка перенаправлялася з ринків США. Споживачі сталі хотіли значного збільшення безмитної квоти зараз і скасування всіх мит наступного року. Вартість автомобільної сталі в ЄС нещодавно досягла майже 1500 євро за тонну, що втричі перевищує ціну два роки тому. Більшість західних виробників сталі все ще отримують здорові прибутки після того, як 2021 рік був найкращим після десятиліття закриття заводів і зниження попиту. Відновлення економіки після пандемії коронавірусу допомогло збільшити попит на сталь. «Невеликої маржі лібералізації просто недостатньо, щоб забезпечити європейським виробникам справедливий доступ до конкурентоспроможної сталі», — сказав Паоло Фальчіоні, генеральний директор компанії Applia, яка представляє європейських виробників побутової техніки. Закликаючи до скасування тарифів, він сказав, що вони «ризикують сприянням промисловій делокалізації через встановлення додаткових виробничих витрат». ACEA, яка представляє інтереси виробників автомобілів у ЄС, заявила, що підвищення було «абсолютно недостатнім». Він додав, що «вітчизняні виробники сталі все ще не в змозі задовольнити потреби автовиробників ЄС», тоді як запобіжні заходи «штучно підтримують рекордні ціни». Близько 90 відсотків виробництва автомобілів в ЄС використовували сталь, вироблену в блоці. Euranimi, асоціація імпортерів сталі, подала позов проти Комісії в Загальний суд ЄС у червні 2021 року, коли захисні заходи були продовжені ще на три роки. Щорічна перевірка встановлює рівень квоти. Країни-члени проголосували за підтримку пропозиції комісії в середу, а зміни набудуть чинності з 1 липня.

Наступного року комісія вирішить, чи продовжувати тарифи після 2024 року. «Немає загрози дефіциту сталі в ЄС», — заявила комісія в середу. «Користувачі сталі мають доступ до різноманітних джерел імпорту на додаток до вітчизняної промисловості ЄС. У цьому контексті немає підстав для перенесення виробництва. Твердження перебільшені». У справі Euranimi, яку ще належить розглянути, комісія повинна була взяти до уваги відновлення цін. У деяких частинах Європи гарячекатана рулонна продукція, яка часто розглядається як орієнтир цін на сталь, у квітні підскочила до 1400 євро за тонну, згідно з даними постачальника даних про товари Argus Media, хоча з тих пір вона впала нижче. 950 євро за тонну. "Ми зіткнулися з величезною інфляцією", - сказав керівник одного автовиробника, який відмовився залишитися. «Сталь становить значну частину ціни автомобіля. Мати автомобіль більше не буде по кишені обивателям, а лише найбагатшим». Вони додали: «Якщо ситуація залишатиметься складною, наше керівництво скаже, що ми вважаємо за краще виробляти в Азії та імпортувати та сплачувати 10-відсоткове мито [на імпорт транспортних засобів]. Це все одно дешевше». Ситуація є ще однією проблемою для автовиробників, багато з яких скоротили виробництво через брак напівпровідників. Мікросхеми та інші автомобільні комплектуючі, наприклад акумулятори, дорожчають. Eurofer, європейська асоціація виробників сталі, відмовилася від коментарів перед голосуванням країн-членів щодо річних тарифів у середу. Проте торговельний орган раніше заперечував заклики повністю скасувати імпортні гарантії. Він стверджував, що такі заклики не «враховують справжню функцію квот на сталь, яка полягає в уникненні серйозних збоїв унаслідок раптових сплесків імпорту без мікрорегулювання пропозиції чи цін». Кріс Бандманн, аналітик зі сталі CRU Group, сказав, що імпорт сталі в ЄС був сильним після початку війни в Україні в лютому, оскільки користувачі шукали джерела матеріалу з інших країн. Імпорт з України значно впав, тоді як імпорт з Росії повністю скоротився внаслідок санкцій ЄС у березні. «Головна історія тут — це зміна постачальників. Втрата Росії як торговельного партнера після заборони на імпорт призвела до

диверсифікації — такі країни, як Індія та Південна Корея, виграють від цієї прогалини в доступності.

Ці дефіцити призвели до уповільнення виробництва, що вимагає постійного антикризового управління замовленнями, щоб уникнути повної зупинки конвеєра. Тим часом ціни на європейському ринку продовжують рекордно зростати. Зараз виробники стягують до 1300 євро за тонну автомобільної сталі.

Майже всю сталь (понад 90%) виробники автомобілів постачають у ЄС. З моменту перезапуску виробництва влітку 2020 року на європейському ринку спостерігається серйозний дефіцит сталі. Діючий захисний захід обмежує потенціал виробників балансувати це за рахунок імпорту, діючи як кришка на вже перегрітому ринку.

Незважаючи на те, що Комісія пропонує розширення квоти для певних сортів автомобілів, це збільшення настільки незначне, що не матиме значення для дефіциту пропозиції чи інфляційного ефекту захисних заходів.

«На ринку, де європейські виробники сталі диктують ціни та повідомляють про рекордні прибутки, ідея про те, що вітчизняна сталь перебуває під загрозою серйозної шкоди від імпорту, не викликає довіри», — заявив генеральний директор ACEA Ерік-Марк Уитема.

«Нам потрібен імпорт, щоб заповнити прогалини в ланцюжках поставок. Якщо ця пропозиція буде схвалена країнами-членами в її нинішньому вигляді, то ситуація на ринку залишатиметься критичною для автовиробників у найближчому майбутньому».

Учасники ринку U намагаються оцінити надходження імпорту для майбутньої імпортної квоти «інших країн», яка буде скинута 1 жовтня, але це виявляється важким завданням, оскільки оцінки варіюються від 600 000 т до 1,2 млн т.

жерела також припускають прибуття 1 січня, оскільки деякі покупці вже завершили і все ще завершують покупки на прибуття в грудні, щоб гарантувати оформлення в перший день наступного року. Але ряд азіатських постачальників,

які імпортують згідно з розподілом «інших країн», вже пропонують поставки після очікуваної дати вичерпання на початку січня.

Невизначеність щодо квот, схоже, надає певну підтримку торгівлі, прив'язаній до індексу, оскільки деякі покупці прагнуть забезпечити тоннаж на наступний рік, надаючи надходження до наступного відновлення нових квот, не ризикуючи домовитися про ціну сьогодні.

Дивлячись на експортні митні дані для Японії, Тайваню, В'єтнаму та Єгипту — деяких з найбільших постачальників до ЄС за квотою «інших країн», — надходження в жовтні можуть перевищити 1 мільйон тонн, хоча малоймовірно, що весь цей матеріал надійде та бути подані на митницю до 1 жовтня.

Японія експортувала близько 185 000 тонн гарячекатаної рулони (HRC) до ЄС у червні та 83 000 тонн у липні, останньому місяці, за який доступні дані. Середній обсяг цього року поки що становить 118 тис. т/міс. Для порівняння, цього року Тайвань експортував до ЄС в середньому 123 000 т/місяць, а останні дані, доступні в червні, становили 157 000 т. В'єтнам, який надав останні дані за червень і не показав експорту до ЄС за цей місяць, експортував у середньому 70 000 т/місяць цього року. Єгипет експортував в ЄС в середньому 75 000 тонн на місяць.

Якщо припустити, що середня тривалість транзиту від азіатських постачальників становить два місяці, взявши середній місячний показник за 2023 рік для недоступних експортних даних для чотирьох згаданих вище країн, і припустивши, що потік товарів був постійним, надходження повинні складати 1,0-1,1 млн. тонн у жовтні лише від цих чотирьох постачальників. Попередня квота на липень-вересень була вичерпана 25 липня, і в порту міг бути певний матеріал, який не вдалося розчистити за квотою на липень-вересень. Квота на жовтень-грудень становить 933 743 т, на рівні попереднього кварталу.

Деякі покупці з ЄС заявили, що мають намір дочекатися першого тижня жовтня, щоб прийняти важливі рішення щодо покупки, щоб оцінити, якою буде пропозиція в блоці. Цілком ймовірно, що на рішення про потенційне скорочення виробництва на підприємствах ЄС впливатиме використання квот у світлі

ослаблення ринкового попиту та зростання витрат на виробництво. Торговельний баланс Європейського Союзу

Європейський Союз є одним із найбільших світових гравців у світовій торгівлі. Вона є другим за величиною експортером та імпортером товарів у світі, оскільки на торгівлю за межами ЄС припадає близько 17 відсотків світового експорту та близько 15 відсотків світового імпорту. Китай експортує більше товарів, ніж ЄС, тоді як Сполучені Штати імпортують більше товарів. Основним експортом ЄС є промислові товари, такі як машини та транспортні засоби та хімікати, а також продукти харчування та напої. Водночас блок є нетто-імпортером енергоносіїв та сировини. Його основний імпорт також включає машини та транспортні засоби та хімікати. Найбільша частка загального товарообігу припадає на Німеччину, Італію, Францію та Нідерланди. Китай є найважливішим торговим партнером Європейського Союзу, на нього припадає близько 16 відсотків усієї торгівлі товарами ЄС, за ним йдуть Сполучені Штати, Великобританія, Швейцарія та Росія.

Захисне розслідування щодо імпорту певних сталевих виробів було розпочато 26 березня 2017 року. Комісія зазначила, що «розслідування вивчить ситуацію з відповідними продуктами, включаючи ситуацію з кожною категорією продукції окремо, також на основі останніх подій. , як-от будь-яке відволікання торгівлі внаслідок заходів США».

Розслідування слідує за рішенням Комісії ЄС про те, що "... є достатньо доказів, щоб виправдати початок розслідування".

28 червня 2018 року Європейська комісія опублікувала повідомлення про внесення змін до підзаголовків коду HS, що стосуються номерів 1, 4 і 7 категорії продуктів. Для категорії 1, нелегованих та інших сплавів, гарячекатаних листів і смуг, коди HS 7208 52 10, 7208 53 10 та 7211 13 00 включені до класифікації продукції. Для категорії продукту 4, листи з металевим покриттям, код HS 7225 99 00 включено до класифікації продукту. Для категорії продукту 7, нелегованих та інших сплавів квартопластини, код HS 7225 99 00 було вилучено з класифікації продукту. Крім того, повідомлення включає дві нові категорії сталевих виробів у

розслідуванні заходів безпеки. Це нелеговані та інші леговані холоднооброблені прутки (товарна категорія 27) і нелегований дріт (товарна категорія 28). Нові продукти, що підлягають розслідуванню, класифікуються за такими підпозиціями коду HS:7215 10 00, 7215 50 11, 7215 50 19, 7215 50 80, 7228 10 90, 7228 20 99, 7228 50 20, 7228 50 40, 7228 50 61, 7228 50 69, 7228 50 80, 7217 10 10, 7217 10 31, 7217 10 39, 7217 10 50, 7217 10 90, 7217 20 10, 7217 20 30, 7217 20 50, 7217 20 90, 7217 30 41, 7217 30 49, 7217 30 50, 7217 30 90, 7217 90 20, 7217 90 50, and 7217 90 90.

19 липня 2018 року Європейська комісія ввела тимчасові захисні заходи щодо імпорту певної сталевої продукції, класифікованої за 23 товарними категоріями. З 28 досліджуваних категорій жодне попереднє мито не накладалося на товари товарних категорій 10, 11, 19, 24 і 27. Ставка мита становить 25% і накладається, коли визначена імпортна тарифна квота вичерпана або даний товар категорія не користується тарифною квотою. Обсяг тарифної квоти зазначений у Додатку V та змінюється залежно від категорії товару. Мито діє протягом 200 днів. Ряд країн, що розвиваються, звільнені від тимчасового мита. Постанова про введення тимчасових мит була видана 18 липня 2018 року.

2 лютого 2019 року Європейська комісія запровадила остаточний захисний захід щодо імпорту певної сталевої продукції, класифікованої за 26 товарними категоріями з 28 досліджуваних категорій. Товарні категорії 11 і 23 виключені з остаточних мит. Ставка мита є позаквотним тарифом у 25%. Встановлена квота залежить від продукту та країни походження. 1 липня 2019 року відповідна тарифна квота підвищується на 5%. 1 липня 2020 року відповідна тарифна квота знову підвищується на 5%. Мито діє до 30 червня 2021 року. Наступні країни звільнені від остаточного мита: Ботсвана, Камерун, Свазіленд, Фіджі, Гана, Ісландія, Кот-д'Івуар, Ліхтенштейн, Лесото, Мозамбік, Намібія, Норвегія та Південна Африка. Постанова про введення остаточних мит була видана 1 лютого 2019 року.

17 травня 2019 року Європейська комісія ініціювала перевірку з метою розслідування наявності змінених обставин та оцінки застосованого мита. Зокрема, Комісія перегляне рівень імпортних тарифних квот на низку товарів, «витіснення традиційних потоків імпорту», потенційні шкідливі наслідки, список країн, що розвиваються, виключених з мит, та інші зміни обставин.

3 вересня 2019 року Європейська Комісія видала Імплементаційний регламент Комісії (ЄС) 2019/1382, який змінює або призупиняє дію остаточних компенсаційних або антидемпінгових мит, накладених на низку товарів, якщо вищезазначене остаточне захисне мито також застосовується до зазначених товарів, див. відповідні державні акти . Це рішення прийнято після повідомлення, опублікованого в квітні 2019 року, і після коментарів зацікавлених сторін.

27 вересня 2019 року Європейська комісія випустила Регламент (ЄС) 2019/1590 про внесення змін до остаточного захисного мита, накладеного на імпорт певної сталевої продукції. У цьому контексті річна лібералізація мита зменшується шляхом збільшення встановленої квоти на 3% замість 5%.

16 січня 2020 року Європейська Комісія видала Регламент (ЄС) 2020/35 від 15 січня 2020 року про внесення змін до остаточного мита, накладеного на імпорт певної сталевої продукції, що стосується листів з металевим покриттям, які підпадають під категорії продуктів 4A та 4B. Остаточне мито змінюється шляхом перегляду встановлених імпортних тарифних квот, встановлених на три періоди часу. Додаткове мито залишається без змін.

30 червня 2020 року Європейська комісія видала Регламент (ЄС) 2020/894 від 29 червня 2020 року про внесення змін до Імплементаційного регламенту (ЄС) 2019/159. Зміни передбачають перегляд порядку розподілу квот, а також перегляд рівнів квот. Зауважимо, що мито вводиться лише після вичерпання квоти. Постанова набрала чинності 1 липня 2020 року.

11 грудня 2020 року Європейська Комісія видала Регламент (ЄС) 2020/2037 про внесення змін до Імплементаційного Регламенту (ЄС) 2019/159. Поправки переглядають специфічні для країни обсяги тарифних квот, введених у період з січня по червень 2021 року, а також глобальні обсяги тарифних квот на триместр.

Зауважимо, що мито вводиться лише після вичерпання квоти. Постанова набрала чинності 1 січня 2021 року.

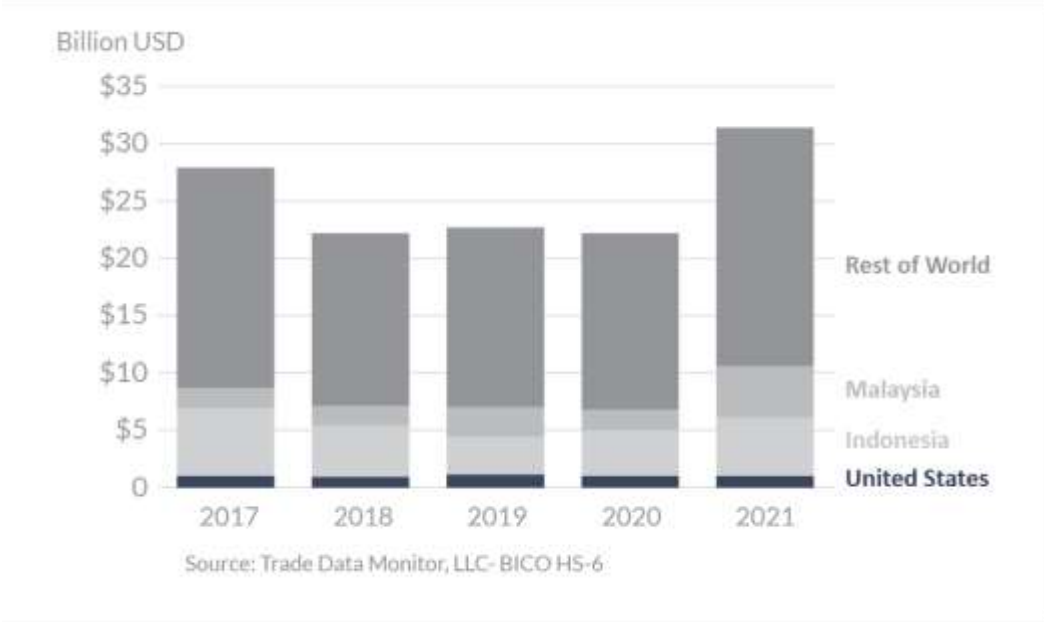

Рис.3.3. Обсяги світового ринку сої

У листопаді 2021 року Індія та Сполучені Штати провели 12-ту зустріч на рівні міністрів США-Індійського форуму торгової політики (TPF) у Нью-Делі. Після зустрічей TPF Індія відкрила свій ринок для свинини США. У 2022 році Сполучені Штати очікують продовження співпраці TPF з Індією для вирішення додаткових торговельних проблем. Зокрема, Сполучені Штати продовжуватимуть тиснути на Індію щодо взятих нею зобов'язань щодо відкриття доступу на ринок для вишні та сіна з люцерни. Незважаючи на те, що Індія є однією з найбільш густонаселених країн у світі та значним експортним ринком сільськогосподарської продукції США, бар'єри в торгівлі продовжують створювати перешкоди для експортерів США. Зокрема, Індія вводить санітарні бар'єри щодо молочних продуктів, генетики худоби та птиці, а також фітосанітарні бар'єри для бобових. Крім того, Індія забороняє імпорт етанолу для використання в якості палива. Проблемні процеси затвердження біотехнології в Індії обмежують типи продуктів, які Сполучені Штати можуть експортувати, а вимоги Індії до сертифікату «без ГМ» для 24 зернових, олійних культур, фруктів і

овочів створюють проблеми для виробників США. У листопаді 2021 року прем’єр-міністр Індії Нарендра Моді оголосив, що Індія скасує три сільськогосподарські закони, прийняті у 2020 році, які мали на меті лібералізувати сільськогосподарський ринок Індії та створили можливості для американських експортерів. Схоже, що у 2022 році Індія продовжить активну участь уряду в її сільськогосподарському секторі, зокрема через довгострокові програми субсидій для таких товарів, як пшениця та рис. У 2021 році Сполучене Королівство було 14-м за величиною експортним напрямком для товарів із США, імпортувавши 1,9 мільярда доларів США, що трохи більше, ніж у 2020 році. ЄС є найбільшим постачальником сільськогосподарських товарів до Сполученого Королівства з 71-відсотковою часткою ринку, за яким йдуть США. держави. Експорт дистильованих спиртних напоїв і рослинних олій зі США показав хороші результати, збільшившись на 55 і 30 мільйонів доларів відповідно. У 2021 році спостерігалося зниження цін на вино та пов’язані з ним продукти на 49 мільйонів доларів, а також на горіхи на 24 мільйони доларів. Сполучене Королівство було п’ятим за величиною напрямком експорту хлібобулочних виробів, круп і макаронних виробів із США; п'яте за обсягом експорту свіжих овочів; четвертий за обсягом експорту дистильованого спирту; другий за обсягом експорту вина та супутньої продукції; четверте місце за експортом зерна та продукції; четвертий за величиною для тваринних жирів і третій за величиною для кондитерських виробів. Велика Британія має потужні ринкові можливості для багатьох товарів, орієнтованих на споживачів у США, включаючи спеціальні харчові продукти, «здорові» харчові продукти, соуси, фрукти, горіхи та соки. У 2021 році експорт спиртних напоїв у США зріс на 28 відсотків порівняно з попереднім роком. Значне зростання показали американські віскі, бурбон, горілка і текіла. У зв’язку з відновленням роботи ресторанів і барів очікується, що з 2021 року зростуть продажі через канали роздрібної торгівлі та громадського харчування, а також споживання дистильованого алкоголю у Великобританії. У 2021 році експорт етанолу зі США зріс на 95 відсотків. Восени 2021 року Сполучене Королівство підвищило обсяг паливної суміші етанолу до E10, а також підвищило свій мандат

на суміші, підвищивши загальний попит. Вегетаріанські, веганські та рослинні продукти – це тенденція, яка швидко поширюється. З 2016 по 2020 роки вартість цього сектору подвоїлася, а в 2021 році його роздрібна вартість оцінювалася в 1,6 мільярда доларів. У 2021 році продажі органічних продуктів харчування та напоїв досягли 4,2 мільярда доларів, що на 5 відсотків більше, ніж у попередньому році, і на 23 відсотки з 2019 року, що зробило Великобританію дев'ятим за величиною ринком органічної продукції у світі. Продукти харчування та напої, орієнтовані на споживача, залишаються найважливішим сектором експорту сільськогосподарської продукції США до Великобританії, обсяг якого у 2021 році склав 1 мільярд доларів. Однією з найбільших тенденцій у Великобританії є зростання попиту на органічні продукти харчування та напої. Органічні продажі та моделі підписки на онлайн-доставку та доставку додому (наприклад, Hello Fresh) відкривають можливості для експорту США до Великобританії. Дослідження, проведене найбільшим у Великій Британії органом із сертифікації органічної продукції Soil Association, повідомило, що британський ринок органічних продуктів харчування та напоїв (дев'ятий у світі) у 2021 році досяг 4,2 мільярда доларів. Це на 5 відсотків більше, ніж у попередньому році, і на 23 відсотки з 2019 року. Сполучене Королівство та ЄС домовилися про взаємне визнання органіки до грудня 2023 року. Однак Brexit ускладнив торгівлю через додаткові митні перевірки, що робить Сполучене Королівство менш привабливим як центр розподілу кількох продуктів харчування та сільськогосподарської продукції. продуктів. Пандемія COVID-19 продовжує негативно впливати на виноробний і пивний сектори, в основному через зниження попиту на алкогольні напої в секторах гостинності, які зазнали непередбачених закриттів і обмежень потужностей. Невизначеність, спричинена виходом Великої Британії з ЄС, вплинула на трансатлантичну торгівлю вином, зокрема тому, що (до Brexit) Велика Британія була головним центром для розливу масових партій вина із США, призначених до ЄС. Нові правила визначення походження можуть бути ще одним фактором, який призвів до скорочення експорту США до Великої Британії, оскільки розлив вина в пляшки для подальшої доставки вимагає більшого мита,

ніж до Brexit, і додаткових документів. ЄС вимагає мокрих підписів для імпорту вина з третіх країн, незважаючи на те, що угоди про вино між Великобританією та ЄС і США та ЄС приймають цифрові підписи. Велика Британія скасувала сертифікат VI-1 для двосторонніх поставок, але будь-яке вино, яке прямуватиме зі Сполучених Штатів до ЄС через Великобританію, потребуватиме його. Це штовхає масовий розлив до ЄС. Сполучені Штати та ЄС продовжуватимуть залишатися конкурентами на ринку Великої Британії, оскільки ЄС матиме переваги близькості, інтегрованих ланцюжків поставок і торгівлі без імпортних мит. Крім того, Сполучені Штати також зіткнуться з конкуренцією з боку все більшої кількості партнерів Великобританії за угодою про вільну торгівлю. На американські товари діятимуть тарифи найбільшого сприяння, які для ряду товарів перевищуватимуть 25 відсотків. Британські стандарти захисту тварин залишаються перешкодою для продуктів тваринного походження.

ВИСНОВКИ І РЕКОМЕНДАЦІЇ

Робота на тему «Організація управління запасами промислового підприємства в умовах воєнного часу» зумовлена фактичним станом війни транспортної блокади українського імпорту сировини і матеріалів в умовах широкомасштабної військової агресії проти України та наслідками логістичної блокади для вітчизняних підприємств імпортерів продукції та споживачів товарів – фірм та домогосподарств.

Мета кваліфікаційної роботи – розробити оптимальну схему імпорту сировини формування запасів з урахуванням обмежень в логістиці забезпечення.

Для досягнення поставленої мети було реалізовано наступні завдання для їх реалізації в кваліфікаційній дипломній роботі магістра:

- узагальнити понятійно-категоріальний апарат імпорту в сфері міжнародних зв’язків та формування запасів;
- проаналізувати поточний стан справ в сфері зовнішньоекономічної діяльності в Україні в умовах війни;
- знайти найбільш проблемні місця в системі імпорту сировини і експорту продукції та запропонувати способи їх подоланні в системі.

Об’єкт дослідження – стан імпорту та система міжнародних зв’язків постачання сировини, товарів та послуг в Україні фірмами та міжнародними організаціями.

Предмет – кризова ситуація на ринку імпортних операцій міжнародної зовнішньоекономічної діяльності в Україні.

В першому розділі кваліфікаційної роботи розглядається теоретичний апарат матеріально-технічного забезпечення, зокрема поняття імпорту - проведена процедура ввезення з-за кордону за формальними митними правилами із забезпеченням принципів прозорості та відкритості, економності, конкуренції змагальності та відповідності потребам клієнта. Відзначається, що поєднання цих вимог доволі складним процесом, що потребує інституціонального удосконалення.

В другому розділі визначається сучасний стан експортно-імопртної діяльності в Україні в державному та корпоративному секторах, переваги та недоліки формалізованих підходів та використання он-лайн платформ для роботи. Аналізується сучасний стан економіки та соціальної сфери та проблеми в реалізації контрактів, вплив логістики на імпорт та експорт та динаміку ситуації в умовах війни. Визначено, що формалізована процедура хоча й підвищує відповідальність контрагентів, проте затримує час угоди.

В третьому розділі та висновках пропонується низка рішень для подолання проблем в сфері імпорту та матеріально-технічного забезпечення для українських підприємств:

- переглянути та затвердити новий перелік предметів експорту, долучивши до нього необхідні для надходжень, оборони, захисту населення та відновлення інфраструктури предмети та звільнити їх від формалізованих процедур;
- визначити список російських фірм та їх прихованих філій, пов’язаних осіб та заборонити участь у поставках товарів та послуг в системі міжнародних експортних операцій;
- дипломатичним шляхом розповсюджувати інформацію щодо можливостей українських замовників та посилювати вплив проти транспортних обмежень на західних кордонах України.

ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ

1. Бурлан С.А., Панченко І.М. Облікове забезпечення управління товарними запасами на підприємствах оптової торгівлі. Ефективна економіка. 2019. № 11. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7422. (дата звернення 15.12.2023).

2. Вербицький К.В., Скляренко А.Л. Маркетингова концепція управління матеріальними запасами в бізнес структурах. Актуальні проблеми та перспективи розвитку обліку, аналізута контролю в соціальноорієнтованій системі управління підприємством: Матеріали VBсеукраїнської науково-практичної конференції. (14 – 15 квітня 2022 р. м. Полтава), 2022.С. 732-734.

3. Воронова Н., Нестеренко М., Чернишова Н. Запаси та їх класифікація. Податки &бухоблік. Харків, 2018. №50. URL: https://i.factor.ua/ukr/journals/nibu/2018/june/issue-50/article-37370.html (дата звернення: 16.11.2023)

4. Гамалій В.Ф., Романчук С.А. Вибір базових даних для оптимального керуваннязапасами в економіко-організаційних системах з використанням імітаційного моделювання.URL: https://core.ac.uk/display/81587821?utm_source=pdf&utm_medium=banner&utm_campaign=pdf-decoration-v1/. (дата звернення 18.12.2023).

5. Круш П. В., Орлюк Ю.В. Теоретичні основи управління матеріальними запасами

підприємств. Економічний вісник Національного технічного університету України

«Київський політехнічний інститут». Київ, 2017. № 14. С. 239-245.

6. Логістичне управління запасами: навчально-методичний комплекс дисципліни: навч. посіб. для студ. спеціальності 073 «Менеджмент» / уклад.: І.С. Луценко. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2021. 69 с. URL: https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/41161/1/Log_Upr_Zapas_Lutsenko.docx.pdf (дата звернення: 16.11.2023)

7. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси». ЗатвердженеНаказом Міністерства фінансів України № 751/4044 [Чинний від

1999-11-02]. Офіційнийсайт Верховної ради України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99#Text (датазвернення: 15.11.2023)

8. Пишнограєв І.О., Омельченко Ю.В. Моделювання управління запасами підприємствав умовах невизначеності попиту. Актуальні проблеми економіки та управління: збірникнаукових праць молодих вчених. 2020. Вип. 14. URL: https://ela.kpi.ua/handle/123456789/37811/

9. Chavarria A. Material Requirements Planning (MRP): How It Works, Pros and Cons.

Investopedia. 2022. URL: https://www.investopedia.com/terms/m/mrp.asp (дата звернення: 16.11.2023)

10. Kulyk A., Fokina-Mezentseva K., Boretska N., Bilousov A., Prokhorchuk S. Inventory Management at the Enterprise in the Field of Probability Models. Scientific Horizons. 2021. № 24(5). P. 81-91. URL: https://sciencehorizon.com.ua/web/uploads/pdf/Scientific%20Horizons_Vol.24,%20No.5_81-91.pdf (дата звернення: 18.11.2023)

11. Волошина В. В. Формування поточного і страхового рівня запасів як складова управління операційними витратами .Український журнал прикладної економіки. Тернопіль, 2016. Том 1. № 1. С. 22-28

12. Круш П. В., Орлюк Ю.В. Теоретичні основи управління матеріальними запасами підприємств. Економічний вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». Київ, 2017. № 14. С. 239-245.

13. Перебийніс В. І., Дроботя Я.А. Логістичне управління запасами на підприємствах : монографія.Полтава : ПУЕТ, 2012. 279 с

14. Тараненко Ю. В. Система управління запасами на торговельних підприємствах. Інвестиції: практика та досвід. Київ, 2015. № 18. С. 80-83. - URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/18_2015/19.pdf (дата звернення: 15.05.2022)

15. Федак Л.М. Запаси підприємств: сутність та класифікація. Вісник Хмельницького національного університету. Хмельницький, 2012. №1. С. 157-162

16. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси». Затверджене Наказом

17. Міністерства фінансів України № 751/4044 [Чинний від 1999-11-02]. Офіційний сайт Верховної ради України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99#Text (дата звернення: 15.05.2022)

7. Чаплінська А.А. Взаємозв’язок понять «товар» і «товарні запаси» та їхнє місце у системі управління діяльністю торговельного підприємства. Науковий вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту КНТЕУ. Чернівці: ЧТЕІ КНТЕУ, 2009. Вип.ІІ. Економічні науки. С.142-148

18. Воронова Н., Нестеренко М., Чернишова Н. Запаси та їх класифікація. Податки & бухоблік. Харків, 2018. №50. URL: https://i.factor.ua/ukr/journals/nibu/2018/june/issue-50/article-37370.html (дата звернення: 16.05.2022)

19. Логістичне управління запасами: навчально-методичний комплекс дисципліни: навч. посіб. для студ. спеціальності 073 «Менеджмент» / уклад.: І.С. Луценко. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2021. 69 с. URL: https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/41161/1/Log_Upr_Zapas_Lutsenko.docx.pdf (дата звернення: 16.05.2022)